

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Tereza Přecechtělová

**NAŘÍZENÍ BRUSEL I A JINÉ PROCESNÍ PŘEDPISY
EVROPSKÉHO MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO
(se zaměřením na pojem uznání)**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Bc. Jan Brodec, LL.M., Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce: 9. června 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne 9. června 2014

Tereza Přecechtělová

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu své diplomové práce, panu JUDr. Bc. Janu Brodčovi, LL.M., Ph.D., za vstřícné jednání a cenné připomínky k práci.

Poděkování také patří mým rodičům, Janě a Pavlovi Mališovým, za trpělivé vedení k cílevědomosti a svědomitosti a všestrannou a nekončící podporu po celou dobu mého studia.

Můj velký dík patří i Radimu Hoškovi, za obdivuhodnou trpělivost, ochotu pomoci a dodávání klidu ve chvílích, kdy to bylo nejvíce potřeba.

Obsah

Úvod.....	1
1. Justiční spolupráce v Evropě a její důležité mezníky	3
1.1 Založení Evropského hospodářského společenství	3
1.2 Rozšiřování Evropského hospodářského společenství.....	4
1.3 Zapojení zemí Evropského sdružení volného obchodu.....	4
1.4 Maastrichtská smlouva.....	5
1.5 Amsterdamská smlouva, Vídeňský akční plán a zasedání Evropské rady v Tampere.....	5
2. Evropské mezinárodní právo procesní	8
2.1 Pojem evropského mezinárodního práva procesního.....	8
2.2 Forma předpisů evropského mezinárodního práva soukromého.....	9
2.3 Přehled nejdůležitějších nařízení v oblasti evropského mezinárodního práva procesního.....	10
2.3.1 Nařízení Brusel I a Nařízení Brusel I bis	10
2.3.2 Nařízení o úpadkovém řízení	11
2.3.3 Nařízení o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky.....	11
2.3.4 Nařízení o evropském platebním rozkazu	12
2.3.5 Nařízení o drobných nárocích	12
2.3.6 Nařízení Brusel II bis	13
2.3.7 Nařízení o vyživovacích povinnostech	13
2.3.8 Nařízení o dědických věcech.....	14
2.4 Evropské mezinárodní právo procesní v kontextu české a mezinárodní úpravy.....	14
2.4.1 Evropské sdružení volného obchodu.....	14
2.4.2 Bilaterální mezinárodní smlouvy	15
2.4.3 Národní úprava.....	15
3. Uznání ve smyslu Nařízení Brusel I bis	16
3.1 Oblast působnosti Nařízení Brusel I bis.....	16
3.1.1 Místní působnost	16
3.1.2 Věcná působnost	17

3.1.3	Osobní působnost.....	17
3.1.4	Časová působnost.....	17
3.2	Pojem rozhodnutí.....	19
3.3	Konstrukce úpravy uznání v Nařízení Brusel I bis.....	20
3.4	Pojem uznání.....	20
3.5	Způsoby uznání rozhodnutí.....	21
3.6	Účinky uznání.....	23
3.6.1	Metody propůjčení účinků.....	23
3.6.2	Účinky uznání podle Bruselské úmluvy a Nařízení Brusel I.....	24
3.6.3	Účinky uznání podle Nařízení Brusel I bis.....	25
3.6.4	Jednotlivé (faktické) účinky uznání.....	26
3.7	Formální požadavky na uznání.....	27
3.8	Částečné uznání.....	28
3.9	Překážky uznání.....	29
3.9.1	Překážky uznání podle článku 45 Nařízení Brusel I bis.....	29
3.9.1.1	Přezkoumání existence překážky uznání.....	29
3.9.1.2	Přezkoumání rozhodnutí ve věci samé.....	30
3.9.1.3	Zjevný rozpor s veřejným pořádkem.....	30
3.9.1.4	Procesní pochybení při zahájení řízení.....	35
3.9.1.5	Neslučitelnost rozhodnutí.....	38
3.9.1.6	Porušení předpisů o mezinárodní příslušnosti.....	40
3.9.2	Odepření uznání podle čl. 64 Nařízení Brusel I bis.....	42
3.9.3	Nedostatek soudní pravomoci z hlediska mezinárodního práva.....	42
3.9.4	Rozpor v aplikaci kolizních norem.....	43
3.9.5	Neúčinnost či neplatnost rozhodnutí.....	43
3.10	Rozhodování o odepření uznání jako o předběžné otázce.....	43
3.11	Přerušování řízení.....	43
4.	Uznání ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení.....	45

4.1	Oblast působnosti Nařízení o úpadkovém řízení.....	46
4.1.1	Místní působnost.....	46
4.1.2	Věcná působnost.....	46
4.1.3	Časová působnost.....	47
4.1.4	Osobní působnost.....	47
4.2	Hlavní a vedlejší úpadkové řízení.....	48
4.3	Rozhodnutí vydaná v úpadkovém řízení.....	50
4.4	Zásady a předpoklady uznávání rozhodnutí vydaných úpadkového řízení.....	50
4.4.1	Automatické uznání.....	51
4.4.2	Nezpůsobilost dlužníka.....	51
4.4.3	Podmínka působnosti Nařízení o úpadkovém řízení.....	51
4.4.4	Podmínka právní moci.....	51
4.5	Účinky uznání úpadkového řízení.....	52
4.5.1	Zvláštní úprava účinků vedlejšího úpadkového řízení.....	52
4.5.2	Výjimka zahájeného vedlejšího řízení.....	53
4.5.3	Účinky uznání úpadkového řízení na probíhající soudní řízení.....	53
4.6	Odepření uznání úpadkového řízení jako celku.....	54
4.7	Důvody odepření uznání rozhodnutí vydaných v souvislosti s úpadkovým řízením.....	55
	Závěr.....	56
	Seznam použitých zkratk.....	57
	Seznam literatury.....	60
	Abstrakt.....	68
	Abstract.....	69
	Název diplomové práce v anglickém jazyce.....	70
	Klíčová slova / Key words.....	70

Úvod

Evropská unie a její společný trh stojí na svobodě přeshraničního pohybu čtyř základních ekonomických elementů – osob, zboží, služeb a kapitálu. Tyto svobody, ač by byly zajištěny v nejvyšší myslitelné míře, by nedosahovaly kýžené efektivity, kdyby svoboda pohybu nebyla ve stejném rozsahu zajištěna také pro rozhodnutí a jiné akty státní moci vydané soudy a správními úřady členských států. Existovala-li by v této oblasti neúměrná zatížení pro strany zúčastněné na přeshraničním obchodním styku, představy o společném a jednotném trhu by byly daleky své realizace a naplnění. Vedle četných hmotněprávních předpisů EU, kterými toto společenství usiluje o zjednodušení spolupráce členských států v tom nejširším slova smyslu, mají zásadní význam také normy práva procesního. Oprávněny k jejich přijetí jsou na základě čl. 81 SFEU Evropský parlament a Rada na základě návrhu předloženého Komisí.

Z výše uvedeného důvodu se stal hlavním tématem této diplomové práce pojem uznání vyskytující se opakovaně v mnoha předpisech evropského mezinárodního práva procesního.

S důrazem na tento pojem, jeho význam a s ním spojené účinky, je přistupováno ke všem částem této diplomové práce, včetně kapitoly úvodní pojednávající o justiční spolupráci v Evropě obecně.

Druhá kapitola této práce se stručně věnuje procesním předpisům vydaným na půdě Evropské unie, které v sobě mají v určité formě proces uznání zakotven.

Třetí a čtvrtá kapitola této práce vymezují pojem uznání z hlediska dvou základních předpisů, o kterých pojednává tato práce – z hlediska Nařízení Brusel I a nově přijatého Nařízení Brusel I bis na jedné straně a Nařízení o úpadkovém řízení na druhé straně. Pojednání je zaměřeno především na oblast působnosti jednotlivých nařízení, proces uznání, účinky, jaké jsou s uznáním spojeny, a v neposlední řadě také překážky, které mohou uznání bránit.

Jakkoli by z výše uvedeného mohlo vyplývat, že pojem uznání je jednoznačný, srozumitelný a jeho výklad nemůže činit potíže, tato práce si také klade za cíl mj. vyličit problematické body nahlížení na tento pojem. Vzhledem k tomuto cíli byla z celé řady evropských procesních předpisů vybrána právě dvě výše uvedená nařízení, neboť jejich

přístup k uznání je široký a pestrý, obě nařízení se v mnoha ohledech vzájemně rozcházejí a naopak i tvoří ucelený a jednotný systém.

Zatímco v případě Nařízení Brusel I bis je nutné k uznání přistupovat jako k institutu, jehož účelem je zjednodušit občanský a obchodní styk a především usnadnit přeshraniční vymáhání pohledávek, přičemž předmětem ochrany tu budou především zájem státu na ochraně vlastního právního řádu a zajištění řádných procesních práv povinné osoby. Podstata uznání podle Nařízení Brusel I bis spočívá toliko v ústupku ze strany státu, který o uznání rozhoduje (státu uznání), spočívající ve skutečnosti, že připustí, aby se na jeho vlastním svrchovaném území aktivně projevilo rozhodnutí učiněné subjektem jiné jurisdikce (státu původu). V případě uznání v pojetí dle Nařízení Brusel I bis hovoříme toliko o procesních účincích institutu uznání. Tento přístup v evropských procesních předpisech převažuje, jak bude nastíněno níže v této práci.

V případě Nařízení o úpadkovém řízení je však hlavním cílem zajištění účinné kooperace států v oblasti kolektivního uspokojování pohledávek s evropským prvkem. Předmětem ochrany tu nejsou jen zájmy věřitelů a oprávněné zájmy dlužníka, ale především i hospodárné a efektivní řešení úpadku dlužníka, jehož majetek se nachází na území více členských států nebo jehož věřitelé pocházejí z více členských států. Tvůrci Nařízení o úpadkovém řízení nešli v tomto případě cestou vytvoření jednotného evropského úpadkového řízení, svůj zásadní význam si zachovaly národní úpravy, protože je vzájemné uznávání rozhodnutí o zahájení, jakož i vedení a skončení úpadkového řízení absolutním základem celé právní úpravy. V případě Nařízení o úpadkovém řízení můžeme hovořit nejen o procesních účincích uznání dle Nařízení o úpadkovém řízení, nýbrž i o účincích hmotněprávních. Účinky v těchto případech nejsou spojeny jen s rozhodnutími vydávanými v rámci úpadkových řízení, ale též se samotným úpadkovým řízením jako takovým.

V této souvislosti je potřeba též zmínit, že jsou obě nařízení v určitém ohledu také obsahově propojena. Nařízení o úpadkovém řízení v oblasti uznání pro některá rozhodnutí vydaná v rámci úpadkových řízení zakotvuje podpůrné užití ustanovení upravujících uznání v Nařízení Brusel I bis, čímž jasně vymezuje jejich vzájemný vztah a jejich úpravu opět sblížuje.

1. Justiční spolupráce v Evropě a její důležité mezníky

1.1 Založení Evropského hospodářského společenství

Spolupráce v justiční oblasti měla zásadní význam již v počátcích vzniku společné Evropy. Uzavřením SES dne 25. března 1957 se země sdružené v Evropském hospodářském společenství zavázaly podle čl. 220 SES (později čl. 293 SES) ke spolupráci v oblasti civilní justice. Jedním z těchto závazků byl příslib zúčastněných států, že zahájí mezi sebou potřebná jednání s cílem zajistit ve prospěch svých státních příslušníků zjednodušení formalit, kterým podléhá vzájemné uznání a výkon soudních rozhodnutí. Smlouvy uzavírané podle čl. 293 SES bývají označovány jako subsidiární dohody¹ nebo též komunitární dohody².

Závažnost a význam této oblasti procesního práva na evropské úrovni potvrzuje skutečnost, že Bruselská úmluva byla prvním dokumentem přijatým podle výše uvedeného článku. Již 27. září 1968 dospěly tehdejší členské státy Evropského hospodářského společenství³ k dohodě o základních aspektech stanovení příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech a stejného dne podepsaly Bruselskou úmluvu. Ta nabyla účinnosti dne 1. února 1973.

Bruselská úmluva je svým charakterem mezinárodní smlouva uzavřená⁴. Evropské hospodářské sdružení nemělo v době přijetí Bruselské úmluvy ještě pravomoc vydávat v této oblasti přímo závazné právní akty. Spolu s Bruselskou úmluvou byla publikována i zpráva belgického zpravodaje Paula Jenarda⁵. Tato zpráva je cennou výkladovou pomůckou při interpretaci jednotlivých ustanovení Bruselské úmluvy i dokumentů ji rozvíjejících, měnících a na ni navazujících. Jedná se v podstatě

¹ KUČERA, Zdeněk. Mezinárodní právo soukromé. 7. opravené a doplněné vydání. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2009. 462 s. ISBN 978-80-7239-231-5, str. 55.

² PAUKNEROVÁ, Monika. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008. 409 s. ISBN 978-80-7400-034-8, str. 35 (neaktuální publikace, tato pasáž však v nové už není).

³ Toho času byly členskými státy Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemí a Spolková republika Německo.

⁴ Dle možnosti přístupu dalších států k mezinárodní smlouvě rozlišujeme smlouvy otevřené (přistoupit lze na základě pouhého jednostranného aktu přistupujícího státu), polootevřené či jinak také zvané polo uzavřené (přístup je vázán na splnění určitých podmínek) a uzavřené (přistoupit lze pouze na základě souhlasu všech stran dané smlouvy); blíže k tomuto tématu viz např. TÝČ, Vladimír. Mezinárodní, české a unijní právo mezinárodních smluv. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 176 s. ISBN 978-80-2106-155-2, str. 22.

⁵ Úřední věstník Evropského společenství ze dne 5.3.1979, C 59, str. 1-65.

o důvodovou zprávu k návrhu Bruselské úmluvy a zároveň o její komentář⁶. Jenardova zpráva však neposkytovala řešení a výklad všech problémů, které se v praxi vyskytly. I z tohoto důvodu sjednaly členské státy dne 3. června 1971 Protokol o výkladu Úmluvy o pravomoci soudů a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních Evropským soudním dvorem⁷.

1.2 Rozšiřování Evropského hospodářského společenství

Postupným rozšiřováním Evropského společenství o další státy docházelo ke změnám Bruselské úmluvy⁸. Stávalo se tak na základě úmluv o přistoupení dalších států k Bruselské úmluvě a Protokolu. K těmto úmluvám byly opět vydávány zprávy zpravodajů, odůvodňující a vykládající změny, které daná úmluva o přístupu pro text Bruselské úmluvy či jeho aplikaci znamenala. K nejvýznamnějším patří zpráva Petra Schlossera k úmluvě o přistoupení Dánského království, Irské republiky a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska k Bruselské úmluvě ze dne 9. října 1978⁹. Ačkoliv bylo rozšíření působnosti Bruselské úmluvy na další evropské státy velkým přínosem z hlediska integrace a spolupráce mezi členskými státy, tato rozšíření s sebou nesla i několik negativních aspektů. Zvyšující se počet úmluv o přistoupení vedl ke značné nepřehlednosti platných znění Bruselské úmluvy a protokolů mezi jednotlivými státy, neboť jednotlivé novelizace dokumentů musely být stávajícími členskými státy nejprve ratifikovány. Než byl dokončen proces ratifikace, platila proto na různých územích Evropského společenství v jeden čas různá znění výše uvedených dokumentů¹⁰.

1.3 Zapojení zemí Evropského sdružení volného obchodu

Jak již bylo zmíněno výše, spolupráce v justiční oblasti na podkladě Bruselské úmluvy byla omezena pouze na členské státy Evropského společenství. Nečlenské státy

⁶ VAŠKE, Viktor. Uznání a výkon cizích rozhodnutí v České republice. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007. 477 s. ISBN 978-807-1796-145, str. 7.

⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří, DRLIČKOVÁ, Klára a Tereza KYSELOVSKÁ. Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I). 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 445 s. ISBN 978-807-4780-165, str. 25.

⁸ K tomu podrobně VAŠKE, op. cit., str. 7 a ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír a Monika NOVOTNÁ. Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1998, 346 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 206. ISBN 80-210-1867-4, str. 171-172.

⁹ Úřední věstník Evropského společenství ze dne 5.3.1979, C 59, s. 71-151.

¹⁰ ROZEHNALOVÁ, VALDHANS, DRLIČKOVÁ, KYSELOVSKÁ, op. cit., str. 25.

nemohly k této uzavřené mezinárodní smlouvě přistoupit. Z iniciativy Švédského království a posléze i Švýcarska byly zahájeny práce na nové mezinárodní smlouvě, tentokrát svým charakterem otevřené, jež by rozšířila možnost justiční spolupráce i na státy Evropského sdružení volného obchodu. V roce 1988, kdy byla uzavřena tzv. Luganská úmluva o pravomoci soudů a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních¹¹, byly členy Evropského sdružení volného obchodu Rakousko, Finsko, Island, Norské království, Švýcarsko a Švédské království. Podpisem Luganské úmluvy, jejíž znění bylo téměř totožné se zněním Bruselské úmluvy, rozšířila spolupráce v justiční oblasti v Evropě o území šesti dalších států. Také Česká republika před vstupem do EU usilovala o přistoupení k Luganské úmluvě¹². Rozhovory o přístupu však nebyly ukončeny dříve, než na území České republiky začaly platit přímo závazné právní předpisy EU upravující danou problematiku.

1.4 Maastrichtská smlouva

Významné změny v přístupu k justiční spolupráci přinesl začátek 90. let 20. století a práce na Maastrichtské úmluvě o EU. Ta byla podepsaná dne 7. února 1992 v Maastrichtu a účinnosti nabyla dne 1. listopadu 1993. SEU otevřela novou etapu evropské integrace, protože umožnila zahájit integraci politickou. Byly vytvořeny tři pilíře EU. V rámci třetího pilíře, tj. pilíře, v jehož rámci probíhá rozhodovací proces na mezivládní úrovni, byla obsažena spolupráce v oblasti justice (spravedlnosti) a vnitřních věcí. SEU nově vymezila institucionální rámec pro jednotlivé orgány EU.

1.5 Amsterdamská smlouva, Vídeňský akční plán a zasedání Evropské rady v Tampere

Zásadním zlomem pro oblast justiční spolupráce v Evropě a pro oblast evropského mezinárodního práva procesního bylo však až přijetí Amsterdamské smlouvy pozměňující SEU, SES a další související dokumenty, ze dne 2. října 1997, která vstoupila v platnost dne 1. května 1999. Tato smlouva vytvořila prostor svobody, bezpečnosti a spravedlnosti (v českém překladu častěji používaný poněkud nepřesně

¹¹ Úmluva je ze dne 16. září 1988.

¹² HOFFMANN, *Internationales Privatrecht*, 7. Auflage, HOFFMANN, Bernd von, THORN, Karsten a Karl FIRSCHING. *Internationales Privatrecht einschliesslich der Grundzüge des internationalen Zivilverfahrensrechts*. 7. vydání. Mnichov: C.H. Beck, 2002. 568 s. ISBN 34-064-9585-0, str. 121.

pojem právo¹³), který byl rozdělen na dvě roviny: na rovinu trestní a rovinu civilní. Zatímco rovina trestní zůstala ponechána ve třetím pilíři dle jejich rozdělení Maastrichtskou smlouvou o EU, civilní rovina se Amsterdamskou smlouvou přesouvá do pilíře prvního, tedy do pilíře, který se týká oblastí, ve kterých členské státy uplatňují svojí svrchovanost prostřednictvím institucí EU a rozhodovací proces tak probíhá už toliko jen v režii institucí EU formou předložení návrhu právního předpisu Evropskou komisí a jeho následným projednáním a schválením Radou a Evropským parlamentem, přičemž na dodržování práva EU dohlíží Soudní dvůr EU¹⁴.

Forma mezinárodních smluv dosud používaná pro právní regulaci v oblasti civilní justice, jakkoli její přínosy byly nepochybné, se ukázala jako neprogresivní a nepostačující nárokům častého rozšiřování EU o další členské státy. Přesun této problematiky do prvního pilíře a svěřeni institucím EU právo regulovat tuto oblast přineslo značnou flexibilitu a urychlení rozšiřování a zpřesňování justiční spolupráce.

Čl. 61 písm. c) SES ve znění Amsterdamské smlouvy zavazuje Radu k přijetí opatření v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech. Čl. 65 SES, na který čl. 61 písm. c) SES odkazuje, upřesňuje věcný rozsah těchto opatření (tj. opatření přijatých v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech) mimo jiné na opatření sloužící ke zlepšení a zjednodušení uznání a výkonu soudních a mimosoudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Jako legislativní forma, v jaké uskutečňuje Rada své pravomoci, se prosazuje forma nařízení, tj. forma obecně závazných a v členských státech bezprostředně použitelných právních předpisů.¹⁵ Čl. 68 SES ve spojení s čl. 234 SES pak stanovuje pravomoc Soudního dvora EU rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se platnosti a výkladu aktů přijatých orgány Společenství i v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech.

V duchu zesíleného rozvoje nejen v oblasti justiční spolupráce v civilních věcech se nesl i Vídeňský akční program, přijatý Radou a Evropskou komisí dne 3. prosince 1998¹⁶, který se zabýval mj. otázkou, jak nejlépe implementovat ustanovení Amsterdamské smlouvy o vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva.

¹³ MRÁZEK, Josef. Insolvenční právo EU a právní úprava v ČR. *Právní rádce*. Praha: Economia a.s., 2004, roč. 2004, č. 12, str. IV.

¹⁴ Název soudního orgánu EU byl ke dni účinnosti Lisabonské smlouvy změněn z původního názvu Evropský soudní dvůr na Soudní dvůr EU. Bez ohledu na časové hledisko bude pro účely této práce tento orgán označován ve všech případech stávajícím názvem.

¹⁵ KUČERA, 2009, op. cit., str. 55.

¹⁶ Úřední věstník EU ze dne 23. ledna 1999, C 19, s. 1-15.

V návaznosti na Vídeňský akční plán předložila Evropská komise již 7. září 1999 návrh nařízení o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech¹⁷. V tomto období se také schází ve finském Tampere Evropská rada ke zvláštnímu zasedání věnovanému vytváření prostoru svobody bezpečnosti a práva v EU. Jak je patrné ze závěrů zasedání v Tampere¹⁸, rozhodla se Evropská rada jednoznačně využít možností daných Amsterdamskou smlouvou a podpořit mimo jiné i širší vzájemné uznávání rozsudků a jiných soudních rozhodnutí a nezbytné sblížení právní úpravy, které by usnadnilo spolupráci mezi státními orgány i soudní ochranu práv jednotlivců¹⁹.

I nadále zůstala EU možnost uzavírat mezinárodní smlouvy na základě ustanovení čl. 293 Smlouvy o EU, používáním formy nařízení je však uzavírání mezinárodních smluv potlačováno.²⁰

K problému aplikace nařízení některá z nich konkrétně uvádějí, že se jich používá pouze ve vztazích mezi členskými státy, nikoli ve vztazích s nečlenskými státy, které se uskutečňují mimo rámec EU. Tam se používá národních předpisů členského státu. Toto obecné uplatňování právních předpisů, pokud není výslovně vyloučeno aplikací zvláštních právních předpisů EU, je právě pro oblast norem mezinárodního práva procesního typické.²¹

Jak již bylo uvedeno výše, Amsterdamskou smlouvou přešla oblast prostoru svobody, bezpečnosti a práva do sdílených pravomocí EU a členských států. Jedná se o konkurenčně sdílenou pravomoc tak, jak ji definuje čl. 2 odst. 2 SFEU²². Konkurenčně sdílené pravomoci jsou potenciálně výlučné pro EU. Pro tuto zásadu však platí omezení, a sice že (a) se sdílená pravomoc vztahuje jen na ty prvky, které byly upraveny příslušným právním aktem, nikoliv na celou oblast, a (b) není bráněno členskými státy v uzavírání mezinárodních smluv v této oblasti.²³ Z této obecné

¹⁷ Úřední věstník EU ze dne 28. prosince 1999, C 376, s. 1-17.

¹⁸ Závěry předsednictva Evropské rady o zasedání Evropské rady v Tampere ve dnech 15. a 16. října 1999 [cit. 2. března 2014]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm.

¹⁹ Bod 33 Závěrů předsednictva Evropské rady o zasedání Evropské rady v Tampere 1999, op. cit.

²⁰ KUČERA, 2009, op. cit., str. 56.

²¹ KUČERA, 2009, op. cit., str. 56.

²² „Svěřují-li v určité oblasti Smlouvy Unii pravomoc sdílenou s členskými státy, mohou v této oblasti vytvářet a přijímat právně závazné akty Unie i členské státy. Členské státy vykonávají svou pravomoc v rozsahu, v jakém ji Unie nevykonala. Členské státy opět vykonávají svou pravomoc v rozsahu, v jakém se Unie rozhodla svou pravomoc přestat vykonávat.“

²³ SVOBODA, Pavel. Úvod do evropského práva. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. 412 s. ISBN 978-80-74004889, str. 50-51.

pravomoci členských států uvedené pod písm. b) však dovedl Soudní dvůr EU výjimku, kdy dospěl k závěru, že EU má výlučnou pravomoc uzavřít mezinárodní smlouvu, která by se dotkla jednotného a soudržného použití pravidel EU, jak pokud jde o soudní příslušnost, tak pokud jde o uznání a výkon rozhodnutí a řádného fungování systému, který byl v této oblasti zaveden.²⁴ Soudní dvůr EU tento závěr dovedl v posudku, který vydal v souvislosti s procesem uzavření nové Luganské úmluvy, o které již bylo pojednáno výše v kapitole 1.3. Ze stejného důvodu lze říci, že jediným subjektem oprávněným k uzavírání mezinárodních smluv v oblasti justiční spolupráce v civilních věcech, tedy např. v rámci Haagské konference mezinárodního práva soukromého, bude EU.²⁵

Po přijetí Amsterdamské smlouvy nastala pro EU další zásadní změna v jejím fungování schválením Lisabonské smlouvy. Tento, ač pro EU velice zásadní a významný dokument, měl na oblast civilní justiční spolupráce v Evropě dopad minimální. Podstatnější rozdíl spočívá pouze v tom, že Lisabonská smlouva zobecňuje podmínku přijímání opatření v oblasti justiční spolupráce v občanských věcech „pokud je to nezbytné k fungování vnitřního trhu“ na „zejména pokud je to nezbytné k fungování vnitřního trhu“.²⁶ Opět lze tedy vnímat posun k liberalizaci pojetí evropské justiční spolupráce v civilních věcech.

2. Evropské mezinárodní právo procesní

2.1 Pojem evropského mezinárodního práva procesního

Justiční spolupráce v Evropě tak, jak byla definována výše, stojí na normách tzv. evropského mezinárodního práva procesního. Normy evropského civilního procesního práva jsou zařazovány do evropského práva soukromého v širším smyslu.²⁷ Pojem evropského civilního práva procesního rozumíme oblast práva, která se zabývá především určením mezinárodní příslušnosti soudů členských států Evropské unie, uznáním, výkonem a jiným zacházením se soudními rozhodnutími soudů členských

²⁴ PAUKNEROVÁ in TOMÁŠEK, Michal a Monika PAUKNEROVÁ. Nové jevy v právu na počátku 21. století: IV. Proměny soukromého práva. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2009. ISBN 97880246168724, str. 189.

²⁵ PAUKNEROVÁ in TOMÁŠEK, PAUKNEROVÁ, 2009, op. cit., str. 189.

²⁶ PAUKNEROVÁ in TOMÁŠEK, PAUKNEROVÁ, 2009, op. cit., str. 188.

²⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. Evropské mezinárodní právo soukromé. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. 334 s. ISBN 978-80-7400-504-6, str. 6.

států Evropské unie a dalšími dílčími tématy, jako je např. doručování úředních listin v rámci Evropské unie.

Normy civilního procesního práva se vyznačují zcela specifickými rysy, které vytvářejí vhodné podmínky pro sjednocenou úpravu. Tyto normy bývají zčásti obdobně formulovány v právních řádech různých států, často i různých právních kultur. Blízkost a podobnost úprav dává těmto normám určitou relativní nezávislost (autonomii) na společenském, politickém a ekonomickém systému²⁸, čímž nabyly neobvyklého významu pro unifikaci práva EU. Blízkost norem umožnila snazší sjednocení civilního procesního práva v rámci evropského prostoru v oblasti podmínek pro uznání a výkon rozhodnutí vydaných ve sporech s mezinárodním prvkem²⁹ a vedly tak k dosažení vyšší právní jistoty a předvídatelnosti právních řešení v rámci evropského justičního prostoru.

2.2 Forma předpisů evropského mezinárodního práva soukromého

Z historického hlediska nabývá pojem evropského mezinárodního práva procesního svého významu s přijetím Amsterdamské smlouvy, která oblast civilní justice svěřila jakožto sdílenou pravomoc též orgánům EU a upravila rozsah jejich pravomocí k vydávání sekundárních předpisů v této oblasti.

Prameny sekundárního práva EU tvoří v oblasti evropského mezinárodního práva procesního základ úpravy.³⁰ Dle čl. 288 SFEU přijímají orgány EU pro výkon pravomocí EU nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska. Nařízení má obecnou působnost. Je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.³¹ Právě nařízení se díky svým výše uvedeným vlastnostem stalo základním prostředkem sjednocování oblasti evropského mezinárodního práva procesního. Při jeho využití v této oblasti převládl názor, že unifikační cíle vyžadují vytvoření unijní právní úpravy, která by byla nezávislá na úpravě vnitrostátní. V tomto duchu hovoří také preambule k Nařízení Brusel I bis v bodě 6: *„Za účelem dosažení volného pohybu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech je nezbytné a vhodné, aby se pravidla*

²⁸ PAUKNEROVÁ, 2013, op. cit., str. 10-11.

²⁹ K pojmu „mezinárodní prvek“ blíže např. KUČERA, 2009, op. cit., str. 17 – 20.

³⁰ ROZEHNALOVÁ, VALDHANS, DRLIČKOVÁ, KYSELOVSKÁ, op. cit., str. 33.

³¹ Čl. 288 SFEU.

*upravující příslušnost a uznání a výkon rozhodnutí řídila právním nástrojem společenství, který by byl závazný a přímo použitelný.*³²

Vedle nařízení dochází v oblasti evropského mezinárodního práva procesního také k regulaci některých oblastí pomocí směrnic, tj. sekundárních právních aktů závazných pro každý stát, kterému jsou určeny, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům³³. Dále se v této oblasti využívá též formy rozhodnutí, tj. individuálních aktů určených konkrétním subjektům, či doporučení a stanovisek, která nejsou právními akty a která nejsou závazná.³⁴

2.3 Přehled nejdůležitějších nařízení v oblasti evropského mezinárodního práva procesního

Oblast evropského mezinárodního práva soukromého, o jehož faktické existenci lze hovořit toliko posledních 15 let, se vyznačuje velice intenzivní normotvorbou. S cílem zjednodušit fungování vnitřního trhu EU byla postupně vydána nařízení upravující v obecné i zvláštní rovině základní procesní otázky v občanských věcech. Mezi ty nejdůležitější z hlediska vzájemného uznávání rozhodnutí náleží následující:

2.3.1 Nařízení Brusel I a Nařízení Brusel I bis

Nařízení Brusel I, tj. nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o soudní příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních a nařízení, resp. Nařízení Brusel I bis, tedy nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012, o příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, které první jmenované nahrazuje, jsou nejdůležitějšími a nejčastěji užívanými předpisy evropského mezinárodního práva procesního. Nařízení jsou uvedena preambulí, která v bodech shrnuje základní důvody, cíle a zásady přijímaného předpisu a poskytuje taktéž základní interpretační vodítka. Samotná nařízení se shodně zabývají dvěma hlavními tématy: (i) zakotvením pravidel pro stanovení mezinárodní příslušnosti a (ii) mezinárodním uznáním a výkonem cizího rozhodnutí. Jsou shodně rozdělena

³² Znění bodu č. 6 preambule Nařízení Brusel I bis je shodné se zněním bodu č. 6 preambule Nařízení Brusel I, obdobu (se vztahem k odpovídajícímu předmětu úpravy) nalezneme též v bodě č. 8 preambule Nařízení o úpadkovém řízení.

³³ Čl. 288 SFEU.

³⁴ K této problematice blíže viz např. ROZEHNALOVÁ, VALDHANS, DRLIČKOVÁ, KYSELOVSKÁ, op. cit., str. 35-37.

do osmi kapitol. V případě obou nařízení se procesu uznání rozhodnutí³⁵ věnuje Kapitola III oddíl 1. Úprava uznání v těchto nařízeních je jedním z hlavních témat této práce a bude o nich podrobně pojednáno v kapitole 3.

2.3.2 Nařízení o úpadkovém řízení

Dalším nařízením vydaným v oblasti evropské civilní justiční spolupráce je nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000, o úpadkovém řízení. S rozvojem mezinárodního obchodu není řídkým jevem, že subjekty působí ve více státech (přeshraničně), mají svůj majetek rozptýlen ve více státech a stejně tak i jejich případná platební neschopnost či předlužení ovlivní řádné fungování celého vnitřního trhu, nikoli jen ekonomiku jediného státu. Nařízení o úpadkovém řízení si proto klade za cíl koordinovat opatření, která je třeba učinit vůči majetku dlužníka neschopného plnit své peněžité závazky a dále také zamezit motivaci účastníků, obchodujících na vnitřním trhu, provádět převody majetku nebo soudních řízení z jednoho členského státu do jiného za účelem dosažení výhodnějšího právního postavení.³⁶ Nařízení o úpadku staví, jako na jedné ze základních premis, na principu, že rozhodnutí vydané orgánem jednoho členského státu v rámci úpadkového řízení je automaticky uznáno v jiném členském státě. Zásadní význam má uznání rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení (jímž dochází k uznání úpadkového řízení jako celku), jakož i uznání jiných rozhodnutí vydaných v rámci takových řízení. Jejich rozbor je především předmětem kapitoly 4 této práce. Od konce roku 2012 prochází toto nařízení po více jak dekádě své účinnosti revizní. V rámci legislativního procesu byl již vydán návrh³⁷ revidovaného znění Nařízení o úpadkovém řízení, tento je v současné době předmětem připomínkového řízení v Evropském parlamentu, Radě a Komisi.

2.3.3 Nařízení o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky, je významným nástrojem, který přispívá ke zjednodušení vzájemného uznávání rozhodnutí

³⁵ V Nařízení Brusel I je tato kapitola nazvána Uznávání a výkon, oddíl 1 pak Uznávání, který v sobě zahrnuje i úpravu důvodů pro odepření uznání, zatímco v Nařízení Brusel I bis dochází k technické úpravě vyčleněním samostatného Oddílu 3s názvem Odepření uznání a výkonu, který se shodně aplikuje na uznání i výkon.

³⁶ PAUKNEROVÁ, 2013, op cit., str. 217.

³⁷ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení byl uveřejněn dne 12. prosince 2012, v den schválení Nařízení Brusel I bis, Komisi pod č. COM/2012/744/FINAL.

v občanských a obchodních věcech. Nařízení odstraňuje pro nároky vyplývající z exekučních titulů spadající do jeho působnosti³⁸ mezitímní opatření přijímaná před výkonem daného rozhodnutí v členském státě. S rozhodnutím, které soud členského státu, z něž rozhodnutí pochází, potvrdil jako evropský exekuční titul, by se mělo pro účely výkonu nakládat tak, jako by bylo vydáno v členském státě, v němž se o jeho výkon žádá.³⁹

V souvislosti s uznáním je - v případě nařízení o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky - nutné zmínit, že v souladu se závěrečnou větou čl. 5 uvedeného nařízení nelze proti uznání rozhodnutí, který bylo v členském státě původu potvrzeno jako evropský exekuční titul, podat protest. V tomto nařízení tudíž nenalezneme výčet důvodů pro odepření uznání, jak tomu je např. v Nařízení Brusel I bis, což je odbornou veřejností vnímáno jako nikoli nejvhodnější řešení. K úvahám o nutnosti zachování alespoň výhrady veřejného pořádku v případě každého uznání rozhodnutí blíže viz např. PAUKNEROVÁ, 2013, op. cit., str. 235 a PAUKNEROVÁ in TOMÁŠEK, PAUKNEROVÁ, 2009, op. cit., str. 186.

Ve vztahu k Nařízení Brusel I bis je Nařízení o evropském exekučním titulu jednou z možných alternativ. Nařízení nestanoví obligatorní volbu jednoho či druhého postupu. Nařízením o evropském exekučním titulu tudíž není dotčena možnost žádat o uznání v souladu s Nařízením Brusel I bis.⁴⁰

2.3.4 Nařízení o evropském platebním rozkazu

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu, je velmi užitečným nástrojem, který nachází své využití především při uplatňování nesporných peněžních nároků v rámci EU. Problém vymáhání drobných nesporných nároků řeší každý jednotlivý členský stát samostatně a přistupuje k němu různými metodami. Obecně však platí, že přeshraniční dopad těchto řízení je vyloučen. Odstranění této překážky řešení drobných nesporných nároků v přeshraničním styku se proto ujala evropská legislativa.

2.3.5 Nařízení o drobných nárocích

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích, opět sleduje cíl

³⁸ K tomu blíže viz PAUKNEROVÁ, 2013, op. cit., str. 233.

³⁹ PAUKNEROVÁ, 2013, op. cit., str. 231.

⁴⁰ PAUKNEROVÁ, 2013, op. cit., str. 238.

zjednodušení a zrychlení řízení o sporech týkajících se drobných pohledávek a logicky navazuje na předchozí nařízení z oblasti evropského procesního práva civilního, zejména na nařízení o evropském platebním rozkazu. Nařízení o drobných nárocích nachází své užití především v oblasti, kde je rozumné snižovat náklady a časovou náročnost spojené s prosazením práva na minimum, neboť samotná vymáhaná práva jsou jen nepatrné hodnoty. Základem tohoto speciálního řízení je zjednodušený přístup ke spravedlnosti zachovávající rovné podmínky pro věřitele a dlužníky v celé EU.⁴¹ Toto nařízení se vztahuje na všechny pohledávky, tj. sporné i nesporné, do hodnoty 2.000 EUR.

2.3.6 Nařízení Brusel II bis

Nařízením Brusel II bis rozumíme nařízení Rady (ES) 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, o soudní příslušnosti, uznání a výkonu rozsudků ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti, kterým se ruší nařízení Rady (ES) č. 1347/2000.

Jak už název napovídá, nařízení se týká rodinně-právní problematiky, která není předmětem této práce. Pro úplnost je však potřeba zmínit, že úprava institutu uznání v tomto nařízení do určité míry koresponduje s úpravou v Nařízením Brusel I bis, proto do jisté míry závěry učiněné podle Nařízením Brusel I či Nařízením Brusel I bis mohou dopadat i na věcnou problematiku upravenou Nařízením Brusel II bis. Rozhodnutí vydané v některém členském státě jsou podle čl. 21 Nařízením Brusel II bis uznávána v jiných členských státech, aniž je vyžadováno zvláštní řízení.⁴² Důvody pro odepření uznání rozhodnutí jsou upraveny v člancích 22 až 26 Nařízením Brusel II bis. Úprava uznání v Nařízením Brusel II bis je specifická především pro některá rozhodnutí o právu na styk s dítětem a navrácení dítěte.⁴³ V této oblasti je kladen důraz na zrychlený postup řízení, což s sebou jako důsledek přináší nemožnost vznést námitky proti uznání rozhodnutí.

2.3.7 Nařízení o vyživovacích povinnostech

Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností je jedním z novějších předpisů evropského mezinárodního práva procesního.

⁴¹ PAUKNEROVÁ, 2013, op. cit., str. 249.

⁴² PAUKNEROVÁ, 2013, op. cit., str. 144.

⁴³ PAUKNEROVÁ, 2013, op. cit., str. 144.

Jeho vydáním došlo k vyplnění mezery v problematice rodinného práva, která nebyla řešena Nařízením Brusel II bis.

2.3.8 Nařízení o dědických věcech

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení je nejnovějším předpisem vydaným na poli evropského mezinárodního práva procesního. V souladu s bodem 9 preambule tohoto nařízení spadají do oblasti jeho působnosti veškeré občanskoprávní aspekty dědění majetku zůstavitele, konkrétně pak veškeré způsoby přechodu majetku, práv a závazků z důvodu smrti, ať už se jedná o přechod jako projev vůle na základě pořízení pro případ smrti, nebo přechod na základě dědění ze zákona. Bod 59 preambule tohoto nařízení se hlásí v případě úpravy uznání rozhodnutí vydaných v členských státech v oblasti dědění k úpravě podobné, obsažené v již vydaných předpisech pro oblast justiční spolupráce v občanských věcech. Nařízení samostatně upravuje uznání v kapitole IV, článcích 39 – 42, a to včetně důvodů pro odepření uznání, vyloučení přezkumu ve věci samé a přerušování řízení o uznání. Také toto nařízení je, shodně s Nařízením Brusel I bis, ovládáno zásadou, že se rozhodnutí vydaná v některém členském státě v ostatních státech uznají, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení, tj. automaticky.

2.4 Evropské mezinárodní právo procesní v kontextu české a mezinárodní úpravy

Výše uvedené předpisy evropského práva však z povahy věci nemohou dopadat na všechny případy uznání cizích rozhodnutí. Jejich působnost je omezena toliko na členské státy EU v rámci věcné působnosti jednotlivých nařízení.

2.4.1 Evropské sdružení volného obchodu

V širším evropském kontextu nalezneme úpravu uznání cizích rozhodnutí v Luganské úmluvě (zmíněna výše v kapitole 1.3), v aktuálně platném znění z roku 2007. Luganská úmluva z roku 2007 je svou povahou mezinárodní smlouva, o jejímž podpisu rozhodla Rada rozhodnutím ze dne 15. října 2007, vydaným pod č. 2007/712/ES, která tudíž zavazuje všechny členské státy EU ke vztahu k ostatním

smluvním stranám. Cílem Luganské úmluvy je rozšíření zásad stanovených Nařízením Brusel I i na státy Evropského sdružení volného obchodu⁴⁴.

2.4.2 Bilaterální mezinárodní smlouvy

Problematika uznání cizích rozhodnutí bývá také předmětem úpravy obsažené v bilaterálních mezinárodních smlouvách o právní pomoci. Jako příklad takové smlouvy lze uvést Smlouvu mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních) vydanou vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 95/1983 Sb., ze dne 16. května 1983, která, ač uzavřena za předešlého režimu právními předchůdci současných států, se stále ve vztahu mezi Českou republikou a Ruskou federací a některými dalšími bývalými sovětskými republikami použije. Uznání rozhodnutí je upraveno v čl. 52 a násl. této smlouvy. Z novějších smluv lze např. smlouvu mezi Českou republikou a Uzbekistánem vydanou formou sdělení ministerstva zahraniční pod č. 133/2003 Sb. m. s. ze dne 18. ledna 2002. Tato smlouva upravuje uznání v čl. 50 a násl. Dále můžeme bilaterální úpravu pravidel uznání cizích rozhodnutí nalézt v dohodách o právní pomoci např. se Sýrií, Albánií, Mongolskem, Ukrajinou, Tuniskem aj.

2.4.3 Národní úprava

Neposuzuje-li se vzájemné uznání podle evropských předpisů, mezinárodní smlouvy uzavřené EU, ani zvláštní bilaterální smlouvy o právní pomoci mezi státy, přichází na řadu úprava zakotvená v národní úpravě, v České republice konkrétně v Novém ZMPS.

Nový ZMPS definuje v obecné úpravě uznání v § 14 cizí rozhodnutí jako rozhodnutí soudů a úřadů cizího státu o právech a povinnostech, o kterých by podle jejich soukromoprávní povahy rozhodovaly v České republice soudy. Takovým rozhodnutím je na území České republiky přiznána účinnost v případě, že jsou pravomocná a byla na území České republiky uznána. Důvody odepření uznání jsou zakotvené v § 15. Blíže k rozdílům v důvodech pro odepření uznání cizího soudního rozhodnutí dle české právní úpravy (zakotvené v Novém ZMPS) a dle evropské právní úpravy (především v Nařízením Brusel I bis) viz níže v kapitole 3.9.2. Vedle obecné

⁴⁴ V současné době tedy i na území Lichtenštejska, Islandu, Norska a Švýcarska.

úpravy uznání obsahuje Nový ZMPS taktéž úpravy zvláštní, např. v oblasti rodinného práva.⁴⁵

3. Uznání ve smyslu Nařízení Brusel I bis

Nařízení Brusel I bis se v bodech 7, 8 a 9 preambule hlásí ke kontinuitě právní úpravy a vymezuje vztah k Bruselské úmluvě, Luganské úmluvě, Nařízení Brusel I i mezinárodním úmluvám, které mohou členské státy i nadále uzavírat s nečlenskými zeměmi, nevyhradila-li si tuto pravomoc EU⁴⁶.

Vzhledem k obsahovým podobnostem Bruselské úmluvy a Nařízení Brusel I s Nařízením Brusel I bis bude dále u konkrétních témat uváděno výhradně Nařízením Brusel I bis v případech, kde se právní úpravy všech tří výše uvedených dokumentů shodují. Rozchází-li se právní úprava obou nařízení, je Nařízením Brusel I následně zmíněno samostatně. Nacházíme-li zásadní posuny ve znění Nařízení Brusel I i oproti Bruselské úmluvě, jsou v textu vyzdvíženy i tyto rozdíly.

3.1 Oblast působnosti Nařízení Brusel I bis

3.1.1 Místní působnost

Úvodem pojednání o působnosti Nařízení Brusel I bis je potřeba zdůraznit, že toto nařízení jakožto předpis evropského práva se aplikuje toliko na rozhodnutí vydaná soudním nebo jiným orgánem členského státu a na proces uznání (přesunu) takového rozhodnutí do jiného členského státu EU. Nedopadá na rozhodnutí vydaných orgány třetích států či na postup uznání rozhodnutí z členského státu EU do třetího státu.

K územní působnosti Nařízení Brusel I bis je třeba zmínit jeho specifický vztah k Dánsku. Dánsko se, v souladu s čl. 1 a 2 Protokolu č. 22 o postavení Dánska, připojeného ke Smlouvě o EU a ke Smlouvě o fungování EU, neúčastní rozvoje spolupráce v oblasti justice a tudíž ani přijímání Nařízení Brusel I bis, které pro ně není závazné ani použitelné. Mezi Dánskem a EU však byla dne 19. října 2005 uzavřena dohoda o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních. Na základě této dohody bylo možné použít Nařízení Brusel I i ve vztahu

⁴⁵Ke zvláštním úpravám blíže např. viz PAUKNEROVÁ, Monika a Květoslav RŮŽIČKA. Rekodifikované mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014. 193 s. ISBN 9788087146941.

⁴⁶K této problematice viz výše kapitola 1.5.

k Dánsku. Dle čl. 3 této dohody může Dánsko uplatňovat změny Nařízení Brusel I tak, jak vyplývají z následných revizí, tedy i z Nařízení Brusel I bis⁴⁷.

3.1.2 Věcná působnost⁴⁸

Věcná působnost Nařízení Brusel I bis je stanovena v článku 1 a 2. Čl. 1 vymezuje věcnou působnost nejprve pozitivně jako oblast věcí občanských a obchodních bez ohledu na druh soudu⁴⁹, následně v druhé větě některé oblasti vylučuje⁵⁰. Vyloučené oblasti jsou dále doplněny článkem 1 odst. 2⁵¹ Nařízení Brusel I bis. ke smyslu a účelu vyloučených oblastí se vyjadřují také některé články preambule k Nařízení Brusel I bis. Vyloučené oblasti jsou převážně upraveny nařízením, která jsou svou povahou vůči Nařízení Brusel I bis nařízením zvláštními (např. úpadkové řízení, věci manželské či záležitosti dědictví).

3.1.3 Osobní působnost

Osobní působnost Nařízení Brusel I bis nemá v oblasti uznání valný význam. Rozhodnutí, které je předmětem uznání, se může týkat osoby, která má bydliště na území členského státu, kde je o uznání žádáno, může se však také jednat o osobu, která má bydliště v některém z členských států EU nebo také mimo území členských států. Mezinárodním prvkem v takovém případě je skutečnost, že přesouvané rozhodnutí je rozhodnutím vydaným orgánem jiného členského státu EU.

3.1.4 Časová působnost

Při vymezování časové působnosti Nařízení Brusel I bis jsou stěžejními ustanovením články 66 a 81 tohoto nařízení. Čl. 81 věta první hovoří o platnosti Nařízení Brusel I bis, věta druhá téhož článku o účinnosti. Nařízení vstoupilo v platnost

⁴⁷ Bod 41 preambule Nařízení Brusel I bis, shodně též ROZEHNALOVÁ, VALDHANS, DRLIČKOVÁ, KYSELOVSKÁ, op. cit., str. 312.

⁴⁸ Zevrubně k problematice věcné působnosti viz např. ROZEHNALOVÁ, VALDHANS, DRLIČKOVÁ, KYSELOVSKÁ, op. cit., str. 213 a násl.

⁴⁹ Soudní dvůr EU dovedl v rozsudku ze dne 21. dubna 1993, sp. zn. C-172/91, Volker Sonntag vs. Hans Waidmann, Elisabeth Waidmann, Stefan Waidmann, že Bruselská úmluva dopadá podle čl. 1 odst. 1 věty první Bruselské úmluvy (potažmo též Nařízení Brusel I bis) také na spory souzené před trestními soudy, jejichž předmětem je soukromoprávní nárok na náhradu škody.

⁵⁰ Nařízení Brusel I bis se zejména nevztahuje na daňové, celní či správní věci ani na odpovědnost státu za jednání a opomenutí při výkonu státní moci.

⁵¹ Tento článek vylučuje z působnosti Nařízení Brusel I bis věci osobního stavu nebo způsobilost fyzických osob k právům a právním úkonům, majetková práva plynoucí z manželských vztahů nebo vztahů, s nimiž právo pro ně rozhodně spojuje účinky obdobné manželství; dále na insolvenční a podobná řízení, sociální zabezpečení, rozhodčí řízení, vyživovací povinnost vyplývající z rodinných vztahů, rodičovství, manželství nebo příbuzenských vztahů, závěti, dědění, včetně vyživovacích povinností vzniklých v důsledku smrti.

20. den po vyhlášení v Úředním věstníku EU, k čemuž došlo dne 20. prosince 2012. Nařízení Brusel I bis je tudíž platné od 10. ledna 2013. Rok poté, 10. ledna 2014 nabyla účinnosti ustanovení uvedená v čl. 75 a 76, která zakotvují povinnosti členských států sdělit Komisi údaje podstatné pro bezproblémové fungování Nařízení Brusel I bis v praxi. Konečně dne 10. ledna 2015 nabývají účinnosti všechna ustanovení uvedeného nařízení.

Čl. 66 vymezuje použití Nařízení Brusel I bis pro konkrétní řízení. Nařízení se vztahuje pouze na řízení, která byla zahájena nejdříve ke dni 10. ledna 2015 (tedy ke dni použitelnosti Nařízení Brusel I bis) nebo poté. Dříve zahájená řízení spadají do působnosti Nařízení Brusel I. Rozhodující skutečností pro určení, které nařízení se bude aplikovat, je tudíž jednoznačně den zahájení řízení, v němž bylo uznávané rozhodnutí vydáno.

Není bez zajímavosti v této souvislosti doplnit informaci o časové působnosti Nařízení Brusel I. Nařízení Brusel I nabylo účinnosti dne 1. března 2002. Pro Českou republiku se stalo závazným dnem jejího přístupu k EU, tedy 1. května 2004. Rozhodující skutečností pro to, zda se bude v procesu uznávání aplikovat Nařízení Brusel I či zda se bude aplikovat některá z bilaterálních smluv, příp. národní úprava obsažená ve Zrušeném ZMPS, však nebyl den zahájení řízení, ve kterém bylo přesunované rozhodnutí vydáno, nýbrž den, kdy bylo vydáno samotné rozhodnutí. Tento závěr, který judikoval Nejvyšší soud České republiky a kterého se pak následně ve své rozhodovací praxi držel⁵², byl potvrzen Soudním dvorem EU na základě předběžné otázky položené Nejvyšším soudem České republiky ve věci Wolf vs. SEWAR⁵³. Soudní dvůr EU v uvedeném sporu judikoval následovně:

„Článek 66 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech musí být vykládán tak, že pro založení působnosti tohoto nařízení pro účely uznání a výkonu soudního rozhodnutí je nezbytné, aby v době vydání tohoto rozhodnutí

⁵² Blíže k tomuto tématu viz ROZEHNALOVÁ, VALDHANS, DRLIČKOVÁ, KYSELOVSKÁ, op. cit., str. 313 – 315 a soudní rozhodnutí tam uvedená.

⁵³ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 21. června 2012, sp. zn. C-514/10, Wolf Naturprodukte GmbH vs. SEWAR, spol. s r.o.

*bylo uvedené nařízení platné jak v členském státě původu, tak i v dožádaném členském státě.*⁵⁴

3.2 Pojem rozhodnutí⁵⁵

Pojem rozhodnutí byl v Nařízení Brusel I definován v čl. 32 pouze pro účely kapitoly III. Nově je v Nařízení Brusel I bis definice pojmu rozhodnutí předsazena do článku 2. Podle čl. 2 písm. a) Nařízení Brusel I bis se rozumí „rozhodnutím“ každé rozhodnutí vydané soudem členského státu bez ohledu na to, je-li označeno jako rozsudek, usnesení, příkaz či nařízení výkonu rozhodnutí, jakož i rozhodnutí o nákladech řízení vydaném soudním úředníkem. Po obsahové stránce se tedy definice nezměnila, byla však pro účely uznávání a výkonu rozhodnutí podle kapitoly III Nařízení Brusel I bis rozšířena o předběžná nebo zajišťovací opatření nařízená soudem, který je podle Nařízení Brusel I bis příslušný rozhodovat ve věci samé⁵⁶. Definice však obsahuje omezení týkající se takových předběžných nebo zajišťovacích opatření, která byla soudem nařízena, aniž by byl žalovaný předvolán k soudu, s výjimkou, že před výkonem takového opatření bylo toto žalovanému doručeno. Rozšíření pojmu rozhodnutí pro účely uznání a výkonu soudních rozhodnutí došlo především v důsledku zrušení prohlášení vykonatelnosti (exequatur).⁵⁷

Nadále zůstává nedotčeno pravidlo dovozené Soudním dvorem EU, že rozhodnutí musí být svébytným vyjádřením názoru soudu, nikoli účastníků, tedy že takovým rozhodnutím, na které by se vztahovala ustanovení o uznávání a výkonu soudního rozhodnutí, není soudní smír schválený soudem sestavený dle vůle účastníků⁵⁸.

Soudní dvůr EU také dovodil, že rozhodnutím podle čl. 32 Nařízení Brusel I⁵⁹ se rozumí také rozhodnutí, jímž soud jednoho členského státu odmítá svou příslušnost na základě smluvního ustanovení o založení příslušnosti bez ohledu na kvalifikaci takového rozhodnutí podle práva jiného členského státu a soud, u něž je žádáno

⁵⁴ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 21. června 2012, sp. zn. C-514/10, Wolf Naturprodukte GmbH vs. SEWAR, spol. s r.o., bod 35.

⁵⁵ Zevrubně k výkladu pojmu viz např. VAŠKE, op. cit., str. 28 a násl.

⁵⁶ Toto rozšíření definice pojmu rozhodnutí je nově zakotveno v článku 2 odst. 1 písm. a) pododstavce 2.

⁵⁷ Bod (25) preambule Návrhu.

⁵⁸ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. června 1994, sp. zn. 414/92, Solo Kleinmotoren GmbH vs. Emilio Boch.

⁵⁹ Tj. rozhodnutím podle čl. 2 písm. a) Nařízení Brusel I bis.

o uznání takového rozhodnutí. Soud státu uznání je vázán zjištěním platnosti tohoto ustanovení, které je obsaženo v odůvodnění pravomocného rozsudku prohlašujícího žalobu za nepřijatelnou.⁶⁰

Předmětem uznání nemůže být rozhodnutí o uznání cizího soudního rozhodnutí, které bylo vydáno v jiném členském státě⁶¹. Zásada volného pohybu rozsudků má sice za cíl rychlé a bezproblémové uplatnění rozhodnutí vydaných soudním orgánem jiného členského státu, provedení uznání je však v pravomoci každého jednotlivého členského státu.

3.3 Konstrukce úpravy uznání v Nařízení Brusel I bis

Úprava pravidel uznávání spolu s pravidly pro výkon je v Nařízení Brusel I bis obsažena v kapitole III (čl. 36 – 57). Tato kapitola se dále člení na čtyři oddíly. První oddíl (čl. 36 – 38) se týká uznávání soudních rozhodnutí, druhý (čl. 39 – 44) pojednává o jejich výkonu, třetí (čl. 45 – 51) upravuje odepření jak v případě uznání, tak v případě výkonu cizího soudního rozhodnutí, a poslední, čtvrtý oddíl (čl. 52 – 57) obsahuje společná ustanovení.

V souvislosti s posuzováním důvodů pro odepření uznání rozhodnutí je potřeba věnovat zvláštní pozornost ještě další ustanovením Nařízení Brusel I bis, a to především preambuli, úpravě zvláštní a výlučné příslušnosti, dále též čl. 28 (v souvislosti s procesními pochybeními soudu státu původu), čl. 61 (formální požadavky na písemnosti) a čl. 64. O všech těchto ustanoveních bude v konkrétních souvislostech pojednáno níže.

3.4 Pojem uznání

Pojem uznání nemáme v textu Nařízení Brusel I bis, na rozdíl např. od některých bilaterálních mezinárodních smluv⁶², definován. Jenardova zpráva k výkladu Bruselské úmluvy uvádí, že proces uznání musí mít za následek to, že rozhodnutí jsou propůjčeny

⁶⁰ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 15. listopadu 2012, sp. zn. 456/11, Gothaer Allgemeine Versicherung AG a další vs. Samskip GmbH.

⁶¹ KROPHOLLER, Jan. Internationales Privatrecht: einschließlich der Grundbegriffe des internationalen Zivilverfahrens. 5. vydání. Tübingen: Mohr Siebeck, 2004. 719 s. ISBN 31-614-8316-2, str. 644.

⁶² KROPHOLLER, Europäisches Zivilprozessrecht: Kommentar zu EuGVO, Lugano-Übereinkommen und Europäischem Vollstreckungstitel. 8. vydání. Heidelberg: Verlag Recht und Wirtschaft, 2005. 790 s. ISBN 38-005-1423-0, str. 398.

stejná moc a účinky, jaké má rozhodnutí na území státu původu⁶³. Ačkoliv je pravděpodobné, že v každé jurisdikci by bylo k pojmu uznání přístupováno poněkud odlišně, je možné říci s jistotou, že uznání má tyto dva účinky: (a) stát uznání přijímá v plném rozsahu a bez možnosti změn či úprav, o čem jiná autorita (soud jiného členského státu) rozhodla v dotčeném případě, a to při snaze umožnit realizaci všech účinků, kterými bylo dotčené rozhodnutí obdařeno ve státě původu; a (b) stát uznání respektuje existenci takového rozhodnutí při své vlastní rozhodovací činnosti jako věc rozhodnutou (tj. zakládající překážku *res iudicata*).⁶⁴

Pojmem uznání lze tedy rozumět propůjčení jistých účinků rozhodnutí vydanému na území státu původu i na území jiného státu, státu uznání. Jakým způsobem se tak děje a jaké účinky jsou, v abstraktní (přístupové) i konkrétní (věcné) rovině, uznanému rozhodnutí přisuzovány, bude předmětem následujících částí této práce.

3.5 Způsoby uznání rozhodnutí

Rozhodnutí může být obecně uznáno dvojím způsobem.⁶⁵ Prvním dochází k uznání cizího rozhodnutí soudním orgánem státu uznání zvláštním soudním výrokem v samostatném uznávacím řízení. Typická dikce, s jakou se v takových případech můžeme setkat, je „*rozhodnutí se uznává na území České republiky*“⁶⁶. Druhým způsobem, jak je možné uzнат cizí rozhodnutí, je uznání rozhodnutí bez zvláštního výroku o uznání, tedy fakticky, tím, že soud k němu ve svém dalším řízení, pro které má uznávané rozhodnutí význam, přihlédne.

Zatímco s prvním způsobem se lze setkat především při uznávání rozhodnutí podle Nařízení Brusel II bis v manželských věcech a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a dále především ve věcech trestních, pro Nařízení Brusel I bis platí zásada zmíněná jako druhá v pořadí, tudíž že rozhodnutí, vydaná v některém členském státě, jsou v ostatních členských státech uznávána, aniž je vyžadováno zvláštní řízení.⁶⁷ Tato zásada však nevylučuje právo každé dotčené strany, která se domáhá výkonu

⁶³ Jenardova zpráva, str. 43, shodně rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. února 1988, sp. zn. C-145/86, Horst Ludwig Martin Hoffmann vs. Adelheid Krieg, bod 10.

⁶⁴ WAUTELET in MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter a Alfonso-Luis CALVO CARAVACA. Brussels I regulation. 2. vydání, Mnichov: Sellier. European Law Publishers, European Commentaries on Private International Law, 2012. 972 s. ISBN 38-665-3142-7., str. 636-637.

⁶⁵ VAŠKE, op. cit., str. 35.

⁶⁶ Např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. října 2007, sp. zn. Ncu 272/2007 nebo rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 4. června 2008, sp. zn. Ncu 94/2008.

⁶⁷ Čl. 36 odst. 1 Nařízení Brusel I bis.

určitého cizího rozhodnutí, aby podala návrh na uznání takového rozhodnutí samostatným soudním výrokem ve zvláštním řízení.⁶⁸ Je to však jen možnost, která je ponechána úvaze stran a k tomuto typu řízení nedochází příliš často⁶⁹. Rozhodne-li se však některá ze stran této možnosti využít, je příslušným k rozhodnutí v takovém zvláštním řízení okresní soud, a to rozsudkem, přičemž jednání nemusí nařizovat⁷⁰. Pro hladký průběh procesu uznávání a výkonu cizích rozhodnutí není samostatné řízení o uznání ve věcech občanských a obchodních v rozsahu, v jakém je vymezuje Nařízení Brusel I bis, nutné konat. Soud v takovém případě pouze posoudí, zda předložené rozhodnutí splňuje podmínky uznání v České republice a dospěje-li ke kladnému závěru, k rozhodnutí přihlédne. Uznání má v takovém případě podobu vyřešené předběžné otázky⁷¹ a soud se s ním vypořádává v části odůvodnění rozhodnutí.

VAŠKE, 2007, op. cit. uvádí příklad řízení o zaplacení peněžité částky, v němž žalovaný namítá k započtení vzájemnou pohledávku vůči žalobci a předkládá cizí rozhodnutí, jímž byla tato pohledávka přiznána. Soud neformálně posoudí splnění podmínek pro uznání předloženého rozhodnutí a v kladném případě k němu přihlédne, jako by se jednalo o rozhodnutí vydané ve státu uznání, a žalobu v příslušné části zamítne. Jsou-li splněny podmínky pro uznání, je k okamžiku vydání cizího rozhodnutí v členském státě takové rozhodnutí účinné i ve státě uznání a každý státní orgán státu uznání je takovým rozhodnutím vázán, čímž dochází k naplnění zásady volného pohybu rozsudků jakožto součásti vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva podle článku 65 SES, jak bylo uvedeno výše.

V čl. 36 odst. 3 Nařízení Brusel I bis počítá také s v praxi se často vyskytujícím⁷² případem, kdy je soudu předložena otázka uznání cizího soudního rozhodnutí jako předběžná otázka k rozhodnutí ve sporu s jiným předmětem. Nařízení Brusel I bis zakládá pro tento případ mezinárodní pravomoc k posouzení takové předběžné otázky soudu, který je příslušný k rozhodování ve věci samé. Tato pravomoc je omezena skutečností, že předmětné rozhodnutí nebylo již dříve předmětem uznání v rámci jiného řízení. Bylo-li rozhodnutí na území státu uznání již uznáno v rámci

⁶⁸ Čl. 36 odst. 2 Nařízení Brusel I bis.

⁶⁹ ROZEHNALOVÁ, VALDHANS, DRLIČKOVÁ, KYSELOVSKÁ, op. cit., str. 324.

⁷⁰ § 18 Nového ZMPS.

⁷¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR vydané dne 27. srpna 1987, sp. zn. Cpjf 27/86, uveřejněné pod číslem 26/1987 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek; VAŠKE, op. cit. str. 35.

⁷² KROPHOLLER, 2005, op. cit., str. 405.

jiného řízení, je tímto posouzením soud státu uznání, kterému byla předložena k posouzení předběžná otázka, vázán. Tato pravomoc je dále dána jen v případě, že je posouzení otázky uznání cizího soudního rozhodnutí zásadní a podmiňující pro vydání rozhodnutí ve věci samé.

3.6 Účinky uznání

Přihlédnutím k rozhodnutí rozumíme, že předloženému rozhodnutí budou na území státu uznání propůjčeny určité účinky. Na otázku, jaké má cizí soudní rozhodnutí na území státu uznání účinky poté, co je zde uznáno, není jednoznačný názor.⁷³ Právě podle těchto názorů je možné formulovat tři přístupy⁷⁴ k propůjčení účinků uznanému cizímu soudnímu rozhodnutí.

3.6.1 Metody propůjčení účinků

První metodou je metoda propůjčení shodných účinků.⁷⁵ V tomto případě může být na cizí rozhodnutí po jeho uznání pohlíženo jako na rozhodnutí vydané soudem státu uznání, tj. jsou mu přiznány účinky, které by takové rozhodnutí mělo, bylo-li by vydáno přímo soudem státu uznání. K dalším účinkům, které uznávané rozhodnutí mělo podle státu původu, se nepřihlíží. Německá právní teorie hovoří v takovém případě o „*Wirkungsgleichstellung*“, tedy o postavení účinků cizího rozhodnutí na roveň účinkům rozhodnutí tuzemského. S touto formulací a tímto přístupem se můžeme setkat v § 16 Nového ZMPS⁷⁶.

Pokud je však cizí rozhodnutí uznáno podle čl. 33 odst. 1 Nařízení Brusel I⁷⁷, ve svém důsledku to znamená, že již k okamžiku vydání cizího rozhodnutí v zemi původu dochází k rozšíření jeho účinků na území státu uznání. Tuto druhou metodu nazýváme metodou rozšíření účinků⁷⁸. Uznanému rozhodnutí jsou přisuzovány účinky

⁷³ KROPHOLLER, 2004, op. cit., str. 659.

⁷⁴ Shodně též RAUSCHER, Thomas a Bettina HEIDERHOFF. *Europäisches Zivilprozessrecht: Kommentar*. München: Sellier, European Law Publishers, 2004, xviii, ISBN 39-358-0808-9, str. 344.

⁷⁵ Lze o ní hovořit též jako o teorii „rovnosti“; viz např. BRODEC, Jan. *Uznání a výkon soudních rozhodnutí v rámci Evropské unie (dle nařízení č. 44/2001 a č. 1346/2000)*. Praha, 2005. 144 s. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta.

⁷⁶ Pro úplnost dodejme, že shodný přístup volil i zrušený zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním. Zakotven byl v § 65 Zrušeného ZMPS.

⁷⁷ Shodně dovozeno i pro Bruselskou úmluvu.

⁷⁸ Německá teorie v tomto případě používá pojmu „*Wirkungserstreckung*“; též teorie „účinku“ – viz BRODEC, 2005, op. cit.

podle práva státu, v němž bylo rozhodnutí vydáno⁷⁹. Neplatí zde zásada, že na cizí rozhodnutí ve věcech majetkových se pohlíží, jako by šlo o rozhodnutí českého soudu, jak nám říká úprava v Novém ZMPS, platí zde tzv. zásada rozšíření účinků, která říká, že rozhodnutí členského státu má ve státě uznání stejné účinky, jaké má ve státě svého původu.⁸⁰ Správnost úvahy o aplikaci metody rozšíření účinků potvrzuje také Jenardova zpráva v komentáři k čl. 16 Bruselské úmluvy, která uvádí, že prostřednictvím uznání získává rozhodnutí na území státu uznání takové účinky, jaké by mu byly přiznány na svrchovaném území státu původu. Jako hranici, po kterou stát uznání účinky tímto způsobem připouští, je vhodné brát veřejný pořádek státu uznání.⁸¹ Tato metoda je považována za metodu nejvhodnější k naplnění cíle volného pohybu rozsudků.

Rozsah těchto účinků nelze nikterak rozšiřovat – nelze tedy např. přiznat takovému rozhodnutí další účinky, které by rozhodnutí odpovídající povahy mělo, bylo-li by vydáno přímo soudem státu uznání.

Myslitelná je také kombinace obou výše uvedených přístupů, tedy že cizímu rozhodnutí jsou ve státě uznání přiznány takové účinky, které má dle práva státu původu a které jsou zároveň slučitelné s účinky, které svým rozhodnutím propůjčují soudy ve státě uznání⁸² (rozšíření účinků s omezením na účinky přípustné dle práva státu uznání⁸³).

3.6.2 Účinky uznání podle Bruselské úmluvy a Nařízení Brusel I

Jak již bylo naznačeno výše v souvislosti s vymezením metod propůjčení účinků, Bruselská úmluva, od jejíž praxe se neodchýlilo ani Nařízení Brusel I, stojí na zásadě rozšíření účinků. Jenardova zpráva uvádí v komentáři k čl. 26 Bruselské úmluvy, že uznáním mají být rozhodnutí na území státu uznání dány takové účinky, které rozhodnutí získalo ve státě původu. Shodně se k problematice účinků podle Bruselské úmluvy vyjádřil také Soudní dvůr EU⁸⁴.

⁷⁹ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. února 1988, sp. zn. C-145/86, Horst Ludwig Martin Hoffmann vs. Adelheid Krieg.

⁸⁰ VAŠKE, op. cit., str. 36.

⁸¹ K výhradě veřejného pořádku viz níže bod 3.9.1.3 této práce.

⁸² KROPHOLLER, 2005, op. cit., str. 398, shodně též RAUSCHER, 2004, op. cit., str. 344.

⁸³ V německé teorii se v tomto případě setkáme s pojmem „Kumulationstheorie“.

⁸⁴ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. února 1988, sp. zn. C-145/86, Horst Ludwig Martin Hoffmann vs. Adelheid Krieg.

3.6.3 Účinky uznání podle Nařízení Brusel I bis

V souvislosti s přijetím Nařízení Brusel I bis se nabízí otázka, zda také oblast propůjčení účinků nedoznala určitých změn s cílem posílit volný pohyb rozsudků v rámci EU.

Nařízení Brusel I bis zakotvuje v čl. 54 odst. 1 pravidlo, že pokud je v rozhodnutí obsaženo opatření či příkaz, jež nejsou známy v právu státu uznání, toto opatření nebo příkaz se v největší možné míře upraví na opatření nebo příkaz známé v právu tohoto členského státu, se kterými jsou spojeny rovnocenné účinky a které sledují obdobný účel a zájem. Toto pravidlo můžeme označit jako aplikaci metody rozšíření účinků, relativizovanou o přizpůsobení účinků institutům práva státu uznání.

Poněkud odlišně lze však vyložit výkladové ustanovení obsažené v bodě 26 preambule k Nařízení Brusel I bis. V tomto bodě je zrekapitulována zásada automatického uznání cizích rozhodnutí zakládající se na vzájemné důvěře při výkonu spravedlnosti v EU. Dále je uvedeno, že z důvodu snahy o menší časovou náročnost a finanční náklady přeshraničních sporů dochází ke zrušení prohlášení vykonatelnosti, v důsledku čehož by mělo být rozhodnutí vydané soudy v členském státu považováno za rozhodnutí vydané v dožádaném členském státě⁸⁵. Tato formulace může vést k domněnce, že cizímu rozhodnutí mohou být na území státu uznání nejen přiznány účinky, které takové rozhodnutí má ve státě původu (tj. aplikace metody propůjčení shodných účinků), ale zároveň se na takové rozhodnutí hledí, jako by bylo vydáno na území státu původu. Jazykovým výkladem bychom tudíž mohli dospět k závěru, že cílem legislativce bylo propůjčit uznanému rozhodnutí dodatečně další účinky, které ve státu původu takové rozhodnutí nezískalo, které by však mohlo nabýt, bylo-li vydáno ve státě uznání.

Tento výklad by však znamenal velice zásadní posun v oblasti propůjčení účinků při uznání cizích soudních rozhodnutí a bylo by mu snad možné vytknout i nesoulad s principem právní jistoty. V neposlední řadě se zdá být velmi nepravděpodobné, že by se takto formulované ustanovení setkalo v aplikační praxi s jednoznačným výkladem a

⁸⁵ Shodně s českým zněním lze chápat také dikci německé (*Eine von den Gerichten eines Mitgliedstaats erlassene Entscheidung sollte daher so behandelt werden, als sei sie im ersuchten Mitgliedstaat ergangen.*), anglické (*As a result, a judgment given by the courts of a Member State should be treated as if it had been given in the Member State addressed.*) i francouzské (*En conséquence, toute décision rendue par les juridictions d'un État membre devrait être traitée comme si elle avait été rendue dans l'État membre requis.*) jazykové verze bodu 26 preambule Nařízení Brusel I bis.

nepřivodilo by dodatečné nesrovnalosti a komplikaci při procesu uznání cizích soudních rozhodnutí.

Z výše uvedených důvodů, kterých si byl jistě vědom i legislativec, by bylo namístež opatřit uvedené ustanovení pomocným výkladovým textem v důvodové zprávě a dokumentech zveřejňovaných v rámci legislativního procesu.

Návrh zveřejněný Komisí dne 14. prosince 2010 uvádí bod 26 preambule Nařízení Brusel I bis (dle číslování v Návrhu se jedná o bod č. 23) v poněkud odlišném znění: *„Vzájemná důvěra při výkonu spravedlnosti v Unii a snaha o menší časovou náročnost a finanční nákladnost přeshraničních sporů odůvodňují zrušení stávajících mezitímních opatření, jejichž přijetí je zapotřebí před výkonem rozhodnutí v tom členském státě, v němž se rozhodnutí má vykonat. V důsledku toho by mělo být rozhodnutí vydané soudy členského státu považováno pro účely výkonu rozhodnutí za rozhodnutí vydané v tom členském státě, kde se výkon navrhuje.“* Hovoří tudíž toliko o výkonu rozhodnutí. Důvodová zpráva, která je součástí Návrhu, se k tomuto bodu výslovně nevyjadřuje, ani neobsahuje zmínku o posunu v oblasti teorie propůjčení účinků.

Navržené znění bylo na konečné znění přijaté do Nařízení Brusel I bis změněno Dodatkem 121 uveřejněným dne 25. září 2012 a vypracovaným zpravodajem Evropského parlamentu Tadeuszem Zwiefkou. Ani obsírná zpráva uveřejněná společně s navrženými změnami nedává odpověď na otázku, proč bylo zasaženo do znění bodu 23 preambule a z jakého důvodu byla konečná podoba právě taková. Změny provedené v oblasti preambule Dodatkem č. 121 působí dojmem spíše změn technicko-formulačních a není tudíž namístež z nich dovozovat zásadní změnu zavedené koncepce.

Vzhledem ke skutečnosti, že dokumenty doprovázející vznik Nařízení Brusel I bis neobsahují zmínku, která by naznačovala uvedenou změnu koncepce, ani provedené technické změny jinak neodůvodňují, lze se domnívat, že uvedená formulace má za cíl toliko deklarovat co nejužší spolupráci a důvěru při zajištění volné cirkulace soudních rozhodnutí v rámci EU.

3.6.4 Jednotlivé (faktické) účinky uznání

Soudní rozhodnutí vydané v jednom členském státě a uznané v jiném má účinky věci pravomocně rozhodnuté a zakládá tudíž překážku *res iudicata*⁸⁶. Tento účinek je

⁸⁶ Tj. věci pravomocně rozhodnuté.

základním prostředkem k dosažení cíle minimalizovat možnost souběžných řízení a zajištění, aby v různých členských státech nemohla být vydána vzájemně neslučitelná rozhodnutí.⁸⁷ Soudní dvůr EU se k této problematice vyjádřil již v rozhodnutí Wolf vs. Cox⁸⁸, kde mj. uvedl, že tato zásada platí i v případě, kdy by náklady na uznání a výkon cizího soudního rozhodnutí byly vyšší než náklady celého nového řízení v téže věci, které by proběhlo ve státě uznání.⁸⁹

Dalším účinkem rozhodnutí je materiální právní moc. Tou se rozumí, že závěry dovozené v daném rozhodnutí soudem státu původu jsou pro soud státu uznání závazné při jeho dalším rozhodování ve věci související⁹⁰. Předmětem uznání jsou v této souvislosti také zamítavé či odmítavé rozhodnutí, jakož i rozhodnutí, kterým se soud prohlašuje za nepřislušný. Rozhodnutí ve věcech procesních týkajících se vedení řízení však předmětem uznání nebývají a nejsou tudíž pro soud státu uznání závazné.⁹¹

Dále s sebou rozhodnutí nese účinek prekluzivní. Účinkem prekluzivním se rozumí, že strany sporu nejsou oprávněny ve sporu se shodným předmětem řízení nebo v řízení, kterému předcházelo jiné řízení, v němž bylo vydáno závazné rozhodnutí, tvrdit skutečnosti a navrhopvat důkazy, které byly nebo mohly být, neboť v té době již existovaly, ale nebyly tvrzeny či navrženy, předmětem jiného nebo předchozího řízení.

Rozhodnutí si s sebou dále nese účinky, které mu byly propůjčeny určením práva⁹² podle kolizních norem státu původu. Byl-li předmět řízení posouzen ve státě původu na základě kolizních norem tohoto státu podle jiného hmotného práva, než podle kterého by byl posuzován ve státě uznání, není tato skutečnost překážkou uznání rozhodnutí.

3.7 Formální požadavky na uznání

Nařízení Brusel I bis upravuje některé formální náležitosti, které je potřeba splnit za účelem dovolání se rozhodnutí vydaného v jiném členském státě. Především je

⁸⁷ Bod 21 preambule Nařízení Brusel I bis.

⁸⁸ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. listopadu 1976, sp. zn. 42/76, Jozef de Wolf vs. Harry Cox B.V.

⁸⁹ Bližší rozbor tohoto rozhodnutí viz DRÁPAL, Ljubomír a Jaroslav Bureš. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9, str. 2989.

⁹⁰ Bližší k problematice materiální právní moc viz např. KROPHOLLER, 2005, op. cit., str. 399 a odkazy tam uvedené.

⁹¹ KROPHOLLER, 2005, op. cit., str. 400.

⁹² Tento účinek bývá v zahraniční literatuře označován jako *Gestaltungswirkung*. Bližší viz např. KROPHOLLER, 2005, op. cit., str. 400.

potřeba předložit vyhotovení rozhodnutí, které splňuje podmínky nezbytné pro ověření jeho pravosti a osvědčení vystavené soudem původu na žádost kterékoli dotčené strany.⁹³

V případě osvědčení hovoříme o tiskopise, jehož formu i obsah vymezuje Nařízení Brusel I bis v příloze č. I. Tento unifikovaný formulář usnadňuje předávání informací mezi soudními orgány zúčastněnými na procesu uznání (soudem původu a soudem uznání). Osvědčení shrnuje informace o soudu původu, účastnících řízení, obsahu soudního rozhodnutí včetně podrobného popisu všech práv a povinností, které soudní rozhodnutí přináší a upravuje, včetně např. nařízení předběžného opatření či náhrady nákladů řízení.

Soud může vyzvat stranu, která rozhodnutí a osvědčení předložila, aby zajistila překlad předloženého osvědčení. Soud může stranu také požádat, aby zajistila namísto překladu osvědčení překlad rozhodnutí, je-li neexistence překladu rozhodnutí překážkou pokračování v řízení.

Překladem se v takovém případě rozumí překlad do úředního jazyka daného členského státu (dožádaného členského státu), nebo pokud má tento členský stát více úředních jazyků, do úředního jazyka nebo jednoho z úředních jazyků soudního řízení v místě, kde se strana dovolává rozhodnutí vydaného v jiném členském státě nebo kde podává návrh v souladu s právem tohoto členského státu⁹⁴. Překlad musí být proveden osobou oprávněnou provádět překlady (soudním překladatelem⁹⁵).

V souladu s čl. 61 Nařízení Brusel I bis nevyžadují písemnosti vydané v členských státech legalizaci či obdobný formální požadavek.

3.8 Částečné uznání

Je-li v rozhodnutí obsaženo více nároků, z nichž lze uznat jen některé, nebrání tato skutečnost jejich uznání. V takovém případě hovoříme o tzv. částečném uznání. Může se jednat např. o případy, kdy jsou některé nároky rozhodnutí uznatelné podle Nařízení Brusel I bis, zatímco jiné podléhají procesu uznání podle jiných předpisů.

⁹³ Tyto náležitosti jsou zakotveny v čl. 37 Nařízení Brusel I bis ve spojení s čl. 53, čl. 57 a přílohou č. I téhož nařízení.

⁹⁴ Čl. 57 odst. 1 Nařízení Brusel I bis.

⁹⁵ Podle zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.

K této problematice se také vyjádřil Soudní dvůr EU⁹⁶, když dovedil, že podle Bruselské úmluvy lze uznat pouze jeden z nároků, který byl předmětem sporu, zatímco druhý nárok a jeho účinky ve státě uznání se podle Bruselské úmluvy neposoudí.

3.9 Překážky uznání

Dle čl. 36 Nařízení Brusel I bis platí, že rozhodnutí vydaná v některém členském státě jsou v ostatních členských státech uznávána, aniž je vyžadováno zvláštní řízení, tedy automaticky. Cizí rozhodnutí, které má být na území členského státu uznáno, tudíž nepodléhá žádnému formálnímu schválení či zaevidování.

Základní institutem, který odlišuje přístup k rozhodnutím vydaným tuzemským soudem a cizím rozhodnutím, je institut odepření uznání na základě některého z důvodů uvedených v Nařízení Brusel I bis. Soudy státu uznání (dožádaného státu) provádějí tudíž kontrolu rozhodnutí a konfrontují je s pravidly pro odepření uznání.

Výkladem důvodů pro odepření dle Nařízení Brusel I bis, jakož i výkladem celého Nařízení Brusel I bis, je pověřen Soudní dvůr EU.

3.9.1 Překážky uznání podle článku 45 Nařízení Brusel I bis

3.9.1.1 Přezkoumání existence překážky uznání

Nařízení Brusel I bis přináší oproti předchozí úpravě řešení dlouhodobě sporné otázky možnosti zkoumání důvodů pro odepření uznání *ex officio*, tj. z úřední povinnosti, a tudíž bez návrhu některého z účastníků. V článku 45 odst. 1 Nařízení Brusel I bis je nově jednoznačně stanoveno, že uznání rozhodnutí bude ze stanovených důvodů odepřeno pouze v případě, že kterákoli dotčená strana podá takový návrh. Nově již tudíž nelze uvažovat o přezkumu důvodů pro odepření uznání cizího soudního rozhodnutí *ex officio*.

Dříve právní teorie⁹⁷ dovedila, že má-li být rozhodnutí uznáno bez následného prohlášení vykonatelnosti, musí soud přezkoumat, zda nejsou dány důvody pro odepření uznání rozhodnutí.⁹⁸ Odstraněním institutu prohlášení vykonatelnosti by tak bylo možné optikou tohoto přístupu dovést pro všechna řízení o uznání cizího rozhodnutí pravomoc soudu k přezkoumání důvodů pro odepření uznání z úřední povinnosti.

⁹⁶ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 27. února 1997, sp. zn. 220/95, Antonius Van den Boogaard vs. Paula Laumen.

⁹⁷ Blíže viz např. DRÁPAL, BUREŠ, op. cit., str. 2990 a odkazy tam uvedené či Schlosserova zpráva, bod 190.

⁹⁸ DRÁPAL, BUREŠ, op. cit., str. 2990.

Jednoznačným zakotvením tohoto pravidla došlo k posílení základní zásady, na které uznání cizích rozhodnutí stojí, a sice principu vzájemné důvěry justičních aktérů v jednotlivých členských státech, a je tudíž na příště najisto stanovena role soudu při posuzování důvodů pro odepření uznání.

Ze základní zásady, tentokrát ze zásady automatického uznání cizích soudních rozhodnutí, vyplývá pravidlo pro důkazní břemeno. Důkazní břemeno existence důvodu pro odepření uznání nese strana, která takový důvod namítá⁹⁹. Rozhodnutí má být dle základní zásady uznáno bez dalšího, usiluje-li někdo o jiný závěr, je na něm, aby prokázal, že jsou pro toto odchylení dány předpoklady. Strana, která navrhuje uznání, nese důkazní břemeno jen v souvislosti se splněním požadavků podle článku 53 Nařízení Brusel I bis.¹⁰⁰

Rozsah přezkumu existence důvodů pro odepření je omezen na důvody namítané návrhem na odepření uznání, který byl podán účastníky řízení o uznání cizího rozhodnutí. Není tudíž v pravomoci soudu státu uznání přezkoumávat existenci případných jiných důvodů.

3.9.1.2 Přezkoumání rozhodnutí ve věci samé

V souladu s čl. 36 Nařízení Brusel I bis nelze v žádném případě přezkoumávat rozhodné skutečnosti.

Za přezkoumání rozhodnutí ve věci samé by bylo možné považovat též širší užití výhrady veřejného pořádku, než je zcela zjevný rozpor s pravidly, jež jsou ve státě uznání považovány za zásadní.¹⁰¹

3.9.1.3 Zjevný rozpor s veřejným pořádkem

Podle čl. 45 odst. 1 písm. a) bude rozhodnutí odepřeno, je-li zjevně v rozporu s tzv. *ordre public*, tj. veřejným pořádkem státu uznání. Zjevný rozpor s veřejným pořádkem členského státu, v němž se o uznání žádá, je nejobecnějším důvodem, který nabízí Nařízení Brusel I bis jako důvod pro odepření uznání. Obecnosti stanoveného důvodu však v žádném případě neodpovídá četnost případů, jež by z tohoto důvodu měly být odpírány. Již v Jenardově zprávě je jednoznačně stanoveno, že tento důvod

⁹⁹ SCHLOSSER, Peter F. EU-Zivilprozessrecht: EuGVVO, EuEheVO, AVAG, HZÜ, EuZVO, HBÜ, EuBVO. 2. vydání. Mnichov: C.H.Beck, 2003. 672 s. ISBN 34-064-9670-9, str. 243.

¹⁰⁰ Viz výše bod 3.7.

¹⁰¹ VAŠKE, op. cit., str. 44.

bude možné použít jen ve výjimečných případech.¹⁰² To, že se v případě uznání rozhodnutí provádí jen jeho formální kontrola a celé řízení má postupovat rychle a účinně, dovozuje Soudní dvůr EU opakovaně¹⁰³. Je dlouhodobým cílem členských států odstranit z unijních právních předpisů upravujících uznání i jiné právní oblasti výhradu *ordre public* a tím zrychlit řízení a posílit vzájemnou důvěru členských států. Tento cíl se však střetává názory řady kritiků¹⁰⁴, proto se v plně šíří ještě nerozvinul a objevuje se zatím jen sporadicky¹⁰⁵.

Vymezení pojmu veřejný pořádek není úkolem evropské úpravy. Jeho specifikace je ponechána na úvaze jednotlivých členských států. Zdali však členské státy vymezily tento pojem vhodně, už přísluší k posouzení Soudnímu dvoru EU.¹⁰⁶ O zjevné porušení veřejného pořádku se bude jednat pouze v případě, kdy bude nesoulad spočívat ve zcela zjevném rozporu s pravidly, jež jsou ve státě uznání pokládány za zásadní.

Výhradu veřejného pořádku máme v českém právním řádu zakotvenou v Novém ZMPS, a to v § 4, který zní: „*Ustanovení zahraničního právního řádu, jehož se má použít podle ustanovení tohoto zákona, nelze použít, jestliže by se účinky tohoto použití zjevně přičily veřejnému pořádku.*“ Důvodová zpráva k Novému ZMPS k tomuto ustanovení uvádí, že výhradu veřejného pořádku je nutno považovat za prostředek, kterým se může stát uznání bránit účinkům aplikace zahraničního práva v případě, že jsou způsobilé vyvolat v tuzemském prostředí důsledky nesnesitelné a neudržitelné. „*Ustanovení brání jen takovým účinkům, které jsou v rozporu např. se základními zásadami právního řádu, nikoliv tedy s každou kogentní normou. Odmítnutí použití ustanovení cizího předpisu je výjimečné; neodmítne se použití cizího právního řádu jako celku, ale jen toho konkrétního ustanovení, jež vyvolává nepřijatelné důsledky. Zda takový případ je dán, je třeba hodnotit s přihlédnutím ke všem okolnostem*

¹⁰² Jenardova zpráva, str. 44.

¹⁰³ Např. Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 13. října 2011, sp. zn. C-139/10, Prism Investments BV vs. Jaap Anne van der Meer, jednající jako insolvenční správce společnosti Arilco Holland BV, body 27 a 28.

¹⁰⁴ K této problematice blíže viz např. KROPHOLLER, 2005, op. cit., str. 407.

¹⁰⁵ Např. Nařízení o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky, viz výše bod 2.3.3.

¹⁰⁶ Dovozeno z rozsudku Soudního dvora EU ze dne 28. března 2000, sp. zn. C-7/98, Dieter Krombach vs. André Bamberski, bod č. 23: „*A tak i když nepřisluší Soudnímu dvoru definovat obsah veřejného pořádku smluvního státu, přísluší mu nicméně kontrolovat meze, v jejichž rámci může soud smluvního státu použít tento pojem, aby neuznal rozhodnutí soudu jiného smluvního státu.*“ Shodně též rozsudek Soudního dvora EU ze dne 11. května 2000, sp. zn. 38/98, Régie nationale des usines Renault SA vs. Maxicar SpA a Orazio Formento, bod 28.

*posuzovaného případu. Význam pro toto hodnocení bude mít i intenzita vztahu posuzovaného případu k tuzemsku.*¹⁰⁷ Účinky zahraničního práva je třeba odmítnout v případě, že se důsledky přiči takovým zásadám českého právního řádu, na nichž je nutno bez výhrady trvat, nebo dobrým mravům.

Dle povahy norem, v jejichž porušení může být spatřován zjevný rozpor s veřejným pořádkem, rozlišujeme veřejný pořádek procesní a hmotný.

3.9.1.3.1 Veřejný pořádek procesní

Za normy určující procesní veřejný pořádek lze považovat normy zakotvující právo na spravedlivý proces. Právo na spravedlivý proces jakožto jedno ze základních lidských práv by mělo být primárně chráněno již soudy státu původu a řízení o uznání rozhodnutí trpící takovou vadou ve státě uznání by v žádném případě nemělo sloužit jako odvolací instance. Proto, nevyužil-li účastník svého práva podat proti vadnému rozhodnutí opravný prostředek, nelze takovou vadu hojit až následně prostřednictvím institutu odepření uznání.

Výhrada procesního veřejného pořádku je státem uznání vznesena pouze v případě zásadních procesních vad spočívajících v tom, že ve státě původu nebyla účastníku vůbec dána příležitost svá procesní práva, která lze v souhrnu zaštitit pojmem právo na spravedlivý proces, uplatnit.

Zjevný rozpor s procesním veřejným pořádkem spatřil Soudní dvůr EU ve věci *Krombach vs. Bamberski*¹⁰⁸. V řízení v trestní věci probíhající před soudem státu původu nebylo obžalovanému dovoleno hájit se před soudem prostřednictvím svého právního zástupce. Soud tak rozhodl v řízení bez slyšení obžalovaného, k čemuž, jak dovedil Soudní dvůr EU, lze přihlížet jako ke skutečnosti, která je v rozporu s veřejným pořádkem.

V rozporu s veřejným pořádkem procesním je také tzv. procesní podvod, tj. situace, kdy k vydání rozhodnutí došlo podvodným jednáním žalobce. Jedná se ku příkladu o případ, kdy oprávněný povinnému tvrdí, že na výkonu rozhodnutí nebude trvat, a proto se povinný v řízení po procesní stránce vydání rozhodnutí nebrání.

Naopak liší-li se procesní předpisy státu původu a státu uznání např. v pravidlech pro určení příslušnosti, nemožnosti vznést námitku započtení v řízení

¹⁰⁷ Důvodová zpráva nového ZMPS k § 4.

¹⁰⁸ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 28. března 2000, sp. zn. C-7/98, *Dieter Krombach vs. André Bamberski*.

o hlavní pohledávce, předběžné vykonatelnosti či nemožnosti vznést další opravný prostředek, nelze z odlišností usuzovat na rozpor s procesním veřejným pořádkem.¹⁰⁹ Postupoval-li stát původu podle svých procesních norem, bude rozpor s veřejným pořádkem přicházet v úvahu jen naprosto výjimečně.

Soudní dvůr EU se dále vyjádřil k problematice uznání rozhodnutí, které není odůvodněno. Soud státu uznání nemůže na základě ustanovení o veřejném pořádku odepřít uznání rozhodnutí, jímž byl spor rozhodnut po meritorní stránce, které však neobsahuje posouzení předmětu ani základu žaloby a který neuvádí žádné argumenty k opodstatněnosti této žaloby, ledaže se mu na základě posouzení řízení v jeho celistvosti a s přihlédnutím ke všem relevantním okolnostem jeví, že tento rozsudek představuje zjevný a nepřiměřený zásah do práva žalovaného na spravedlivý proces zakončeného v čl. 47 druhém pododstavci Listiny základních práv Evropské unie z důvodu nemožnosti podat proti němu užitečně a účinně opravný prostředek.¹¹⁰

Procesní veřejný pořádek je nutné vymezit i vůči dalším důvodům odepření uznání podle Nařízení Brusel I bis, a to především vůči důvodu v článku 45 odst. 1 písm. b), který pojednává o procesních pochybeních při zahajování řízení¹¹¹, a písm. e) pojednávajícím o porušení pravidel o příslušnosti¹¹², o nichž bude pojednáno níže.

3.9.1.3.2 Veřejný pořádek hmotný

Je-li rozhodnutí v rozporu se základními hmotněprávními zásadami státu uznání, hovoříme o rozporu s veřejným pořádkem hmotným. Nemusí se jednat o situaci, kdy už posouzení skutkových okolností napovídá, že je dán rozpor s veřejným pořádkem státu uznání, může se jednat také o situaci, kdy je stavu rozporného s veřejným pořádkem docíleno až samotným uznáním rozhodnutí¹¹³.

Rozpor s veřejným pořádkem hmotným však nesmí spočívat toliko v rozdílných kolizních normách¹¹⁴, které vedou k aplikaci jiného hmotného práva, není to ani rozpor s normami veřejného práva a s výjimkou např. předpisů soutěžního práva nebo zásad volného obchodu ani nesprávná aplikace unijního práva¹¹⁵. Tato zásada vychází

¹⁰⁹ VAŠKE, op. cit., str. 44 a rozhodnutí tam uvedená.

¹¹⁰ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 6. září 2012, sp. zn. C-619/10, Trade Agency Ltd vs. Seramico Investments Ltd.

¹¹¹ Blíže viz bod 3.9.1.4 této práce.

¹¹² Blíže viz bod 3.9.1.6 této práce.

¹¹³ KROPHOLLER, 2004, op. cit., str. 648.

¹¹⁴ VAŠKE, op. cit., str. 47, blíže viz též bod 3.9.4.

¹¹⁵ KROPHOLLER, 2005, op. cit., str. 409; VAŠKE, op. cit., str. 47.

z předpokladu, že nedostatky tohoto druhu budou zachyceny pomocí opravných prostředků zřízených státem původu.

Předpokladem rozporu je, že cizí soudní rozhodnutí, které má být uznáno, je vystaveno na právní úvaze, která je zcela neslučitelná s právním řádem státu uznání. I tento důvod odepření uznání bude velice vzácný. Můžeme se s ním setkat např. v případech, kdy cizí rozhodnutí ukládá povinnost, která je veřejným právem státu uznání zakázána, nebo naopak zakazuje jednání, které je v státě uznání veřejným právem uloženo jako povinné.¹¹⁶

Z české rozhodovací praxe stojí za zmínku usnesení Nejvyššího soudu České republiky vydané dne 26. února 2014 v řízení vedeném pod sp. zn. 30 Cdo 4432/2011. Oprávněný, společnost MEVA Schalungs-Systeme GmbH, se proti povinnému J.Ř. domáhala prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí vydaného Vrchním zemským soudem ve Stuttgartu a nařízení exekuce.

Povinný v rámci odvolání namítal rozpor s českým hmotným veřejným pořádkem, který shledal ve skutečnosti, že exekuční titul proti němu byl vydán na základě ručitelského prohlášení, jež by podle českého práva bylo absolutně neplatné. Ve skutečnosti, že oprávněný a povinný učinili rozhodným právem právo německé, čímž docílili i posuzování platnosti ručitelského prohlášení podle německého práva, spatřuje povinný obcházení tuzemského zákona¹¹⁷. Nejvyšší soud spor uzavírá s tím, že strany musely být srozuměny s tím, že jejich spor bude posouzen právě podle německého práva, takže skutečnost, že právní úprava ručení je v českém a německém právním řádu odlišná, nemůže být rozhodujícím faktorem pro možnost uplatnění výhrady veřejného pořádku za situace, kdy by česká hmotněprávní úprava byla pro povinného výhodnější.

Soudy jiných členských států pak dále dovodily například, že v rozporu s hmotným veřejným pořádkem není smluvní pokuta jakožto paušalizovaná náhrada škody ani zatížení povinného natolik, že je nucen využít systémů veřejné sociální

¹¹⁶ VAŠKE, op. cit., str. 47-48.

¹¹⁷ V obcházení tuzemského zákona spatřuje Nejvyšší soud České republiky rozpor s veřejným pořádkem, jak dovodilo občanskoprávní kolegium bývalého Nejvyššího soudu ČSSR v rozhodnutí vydaném dne 27. srpna 1987, sp. zn. Cpjf 27/86, uveřejněném pod číslem 26/1987 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

podpory státu uznání. Naopak v rozporu s veřejným pořádkem hmotným mohou být hrubě přemrštěné nároky či punitivní náhrada škody.¹¹⁸

Soud státu uznání by na návrh povinného mohl shledat důvod pro odepření takového rozhodnutí, které by bylo neslučitelné se správními akty, ať už v podobě uložení povinnosti konat tam, kde správní rozhodnutí takové jednání zakazuje, nebo v podobě uložení zákazu určitého jednání v případě, kdy správní rozhodnutí takové jednání ukládají.

3.9.1.4 Procesní pochybení při zahájení řízení

Dalším důvodem pro odepření uznání je procesní pochybení¹¹⁹ soudu státu původu spočívající v odnětí procesní obrany, tj. práva žalovaného být slyšen. Tento důvod odepření je výjimkou z pravidla, podle kterého v řízení o uznání cizího soudního rozhodnutí již nelze zohlednit vady předchozího řízení ve státě původu¹²⁰, a dopadá na situace, kdy nebyl návrh na zahájení řízení žalovanému doručen vůbec či kdy byl návrh sice doručen, ale v nedostatečném časovém předstihu, který by žalovanému umožnil řádnou přípravu své repliky (obhajoby, procesní obrany obecně), a rozhodnutí bylo následně vydáno za nepřítomnosti žalovaného. Toto pravidlo je dále doplněno předpokladem, že žalovaný využil všech svých práv stanovených právem státu původu v podobě řádných či mimořádných opravných prostředků.

Práva, která jsou tímto ustanovením chráněna, lze dozajista zařadit pod práva na spravedlivý proces, na rozdíl od důvodu odepření uznání rozhodnutí z důvodu rozporu s veřejným procesním pořádkem podle čl. 45 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel I bis se však při posuzování, zda jsou dány podmínky pro odepření uznání, posuzována i z faktického hlediska, nikoli jen pouze z hlediska formálního. Došlo-li by k odnětí práva na obranu až v průběhu řízení (např. došlo-li by k rozšíření žalobního návrhu), posuzoval by se takový případ dle hlediska rozporu s veřejným pořádkem procesním podle čl. 45 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel I bis.

Možnost seznámit se s návrhem a možnost vyjádřit se k němu před soudním orgánem jsou z hlediska evropského mezinárodního práva procesního základními

¹¹⁸ VAŠKE, op. cit., str. 47 a rozhodnutí tam uvedená.

¹¹⁹ Čl. 45 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I bis výslovně stanoví: „*Na návrh kterékoli dotčené strany se uznání rozhodnutí odepře, jestliže žalovanému, v jehož nepřítomnosti bylo rozhodnutí vydáno, nebyl doručen návrh na zahájení řízení nebo jiná rovnocenná písemnost v dostatečném časovém předstihu a takovým způsobem, který mu umožňuje přípravu obhajoby, ledaže žalovaný nevyužil žádný opravný prostředek proti rozhodnutí, i když k tomu měl příležitost.*“

¹²⁰ VAŠKE, op. cit., str. 48.

premisami pro uznání cizího rozhodnutí na území jiného členského státu. Z tohoto důvodu je mohou zkoumat jak soudní orgány státu původu, tak na návrh dotčené strany i soudní orgány státu uznání v rámci řízení o uznání¹²¹. Zároveň však nelze řízení o uznání rozhodnutí na území jiného členského státu považovat za odvolací instanci a napravovat v řízení před soudem státu uznání procesní pochybení způsobená v rámci původního řízení na území státu původu.

Žalovaným se rozumí jakákoli osoba, která je žalována v řízení před soudem členského státu, bez ohledu na její státní příslušnost či bydliště.

Zda bylo rozhodnutí vydáno za přítomnosti dotčené osoby nelze posuzovat podle pravidel práva státu původu či uznání, nýbrž podle faktického průběhu řízení – aktivní účasti žalovaného na řízení. Aktivní účastí žalovaného v řízení se rozumí jeho projev v rámci řízení, nikoli jen označení osoby jako účastníka řízení.¹²² Pojem nepřítomnosti na řízení je třeba vykládat jako nevyužití věcné obrany¹²³. Přítomností se rozumí také účast právního zástupce dotčené osoby na základě plné moci udělené pro tyto účely za předpokladu, že dotčená osoba o řízení věděla.¹²⁴

Taktéž posuzování doručení a možnosti se bránit před soudem se neposuzuje čistě jen podle formálních pravidel stanovených právními předpisy jednotlivých členských států, nýbrž je pozornost soustředěna na fakticitu, tj. v případě doručení na skutečnost, zda byl návrh skutečně doručen adresátovi a zda tento měl možnost se s ním v dostatečném předstihu seznámit či zda bylo doručováno např. fikcí.¹²⁵ Soud může brát při svém rozhodování ohled např. na skutečnost, zda lhůta pro přípravu vůbec započala svůj běh, dále jaké povahy je projednávaný spor aj. V případech rozhodování podle čl. 45 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I bis není rozhodující, na rozdíl od důvodu pro přerušení podle čl. 28 odst. 2 Nařízení Brusel I bis, kde se nachází bydliště žalovaného¹²⁶.

¹²¹ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 15. července 1982, sp. zn. 228/81, Pandy Plastic Products BV vs. Pluspunkt Handelsgesellschaft mbH.

¹²² DRÁPAL, BUREŠ, op. cit., str. 2998.

¹²³ Věcnou obranou je v tomto smyslu chápáno i podání námítky nepřislušnosti soudu.

¹²⁴ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 10. října 1996, sp. zn. C-78/95, Bernardus Hendrikman a Maria Feyen vs. Magenta Druck & Verlag GmbH.

¹²⁵ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 16. června 1981, sp. zn. C-166/80, Peter Klomps vs. Karl Michael, bod 11.

¹²⁶ Podle čl. 28 odst. 2 Nařízení Brusel I bis soud řízení přerušuje do té doby, než bude prokázáno, že žalovaný mohl obdržet potřebné písemnosti s dostatečným časovým předstihem. Podmínku bydliště zakotvuje čl. 28 odst. 1 Nařízení Brusel I bis.

Jako návrh na zahájení řízení nebo jiná rovnocenná písemnost se zpravidla označují písemnosti, jejichž řádné a včasné doručení žalovanému umožňuje žalovanému vyjádřit se ke sporu a bránit svá práva procesní cestou před tím, než je vydáno rozhodnutí, které lze následně vykonat.¹²⁷

Co se rozumí dostatečným časovým předstihem, záleží na úvaze soudu. Soud přitom přihlíží k povaze sporu, rozsahu a složitosti skutkových tvrzení žalobce, zda se jedná o řízení s mezinárodním prvkem, zda je nutno doručovat do zahraničí, zda si musí žalovaný obstarat překlad doručeného návrhu aj.

Soudní dvůr EU se v rámci výkonu pravomoci rozhodování o předběžných otázkách, které mu předkládají soudy členských států, zaobíral problémem, zda je soud státu uznání oprávněn zkoumat informace uvedené na formuláři (osvědčení) vydaném pro účely uznání soudem státu původu v případě, že dotčená osoba argumentuje jejich nesprávností. Soudní dvůr EU v této souvislosti zdůraznil význam vzájemné důvěry v činnost soudů, vyjádřil však názor, že v případě pochybností o doručení návrhu na zahájení řízení je soud státu uznání oprávněn ověřit si správnost údajů uvedených v osvědčení¹²⁸.

Soudní dvůr EU také opakovaně zdůrazňuje, že řízení ve státě uznání nemá vykonávat funkci řízení odvolacího. Měla-li dotčená osoba možnost vady řízení napadnout oprávněným prostředkem u soudního orgánu státu původu a této možnosti nevyužila nebo této možnosti využila, ale soud shledal, že v řízení není procesní vada dána, nelze se následně domáhat odepření uznání takového rozhodnutí v jiném členském státě podle čl. 45 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel I bis.¹²⁹ v případě možnosti jednotlivce vykonávat právo hájit svá práva v rámci řízení se však jedná skutečně o dvojí kontrolu¹³⁰ soudní moci.

¹²⁷ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 13. července 1995, sp. zn. C-474/93, Hengst Import BV vs. Anna Maria Campese.

¹²⁸ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 6. září 2012, sp. zn. C-619/10, Trade Agency Ltd vs. Seramico Investments Ltd, body 35 a 42.

¹²⁹ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 28. dubna 2009, sp. zn. C-420/07, Meletis Apostolides vs. David Charles Orams a Linda Elizabeth Orams, bod 73.

¹³⁰ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 14. prosince 2006, sp. zn. C-283/05 ASML Netherlands BV vs. Semiconductor Industry Services GmbH (SEMIS), bod 29 a násl.

3.9.1.5 Neslučitelnost rozhodnutí

Neslučitelnost s jiným, dříve vydaným soudním rozhodnutím jiného členského státu nebo neslučitelnost se soudním rozhodnutím vydaným soudním orgánem státu uznání¹³¹ jsou dalšími obecnými důvody pro odepření uznání rozhodnutí.

Na návrh kterékoli dotčené strany je možné odepřít uznání cizího soudního rozhodnutí také v případě, že je takové rozhodnutí neslučitelné s rozhodnutím vydaným ve státě uznání mezi týmiž stranami (čl. 45 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I bis) či neslučitelné s dřívějším rozhodnutím, které bylo vydáno v jiném členském státě nebo třetí zemi v řízení mezi týmiž stranami a v téže věci za předpokladu, že takové rozhodnutí splňuje podmínky nezbytné pro uznání ve státě uznání (čl. 25 odst. 1 písm. d) Nařízení Brusel I bis).

V případě porovnání s rozhodnutím vydaným ve státě uznání je stanovena pouze jedna podmínka, kterou musí rozhodnutí státu uznání splňovat, a to podmínka totožnosti stran. Totožností stran se, pro účely čl. 45 odst. 1 písm. c) i d), nerozumí jejich jednotlivé postavení v rámci jednotlivých řízení, nemusí jít ani o tytéž subjekty, musí se však jednat o nositele stejných práv a povinností.¹³² Dále se také nezkoumá věcná souvislost sporů, ani jejich časová následnost.

3.9.1.5.1 Neslučitelnost rozhodnutí s rozhodnutím vydaným státem uznání

Při posuzování, zda jsou dvě rozhodnutí vzájemně neslučitelná podle čl. 45 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I bis, je třeba zkoumat, zda se jejich právní účinky vzájemně vylučují.¹³³ Je-li tomu tak, má přednost rozhodnutí vydané ve státu uznání. Není přitom podmínkou, aby se v případech obou rozhodnutí jednalo o rozhodnutí spadající do věcné či časové působnosti Nařízení Brusel I bis či jemu předcházejících předpisů. Musí se však jednat o rozhodnutí, za které není dle Nařízení Brusel I bis považováno usnesení soudu státu uznání o schválení smíru¹³⁴. Tento postoj lze opět odůvodnit zásadou volného pohybu soudních rozhodnutí, jejímž cílem je odstranění překážek volného pohybu. Naskytnou-li se tyto, je potřeba je vykládat restriktivně¹³⁵, tj.

¹³¹ KROPHOLLER, 2004, op. cit., str. 651-652.

¹³² DRÁPAL, BUREŠ, op. cit., str. 3001.

¹³³ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. února 1988, sp. zn. C-145/86, Horst Ludwig Martin Hoffmann vs. Adelheid Krieg, bod 24.

¹³⁴ Viz výše bod 3.2.

¹³⁵ VAŠKE, op. cit., str. 56.

je-li zde omezení významu pojmu rozhodnutí, které by mohlo být důvodem pro odepření cizího soudního rozhodnutí, je třeba k němu přihlídnout.

Soudní dvůr EU dále dovodil neslučitelnost v případě předběžného opatření, kterým byla žalovanému uložena povinnost zdržet se určitého jednání, a rozhodnutí soudu státu uznání, jímž byl návrh na vydání takového předběžného opatření meritorně zamítnut.¹³⁶

3.9.1.5.2 Neslučitelnost rozhodnutí s rozhodnutím vydaným jiným členským státem nebo třetí zemí

Má-li být určité rozhodnutí neslučitelné s uznávaným rozhodnutím a má-li tato skutečnost tudíž založit důvod pro odepření uznání podle čl. 45 odst. a písm. d) Nařízení Brusel I bis, musí posuzované rozhodnutí splnit větší množství podmínek, aby byl sto překážku uznání vytvořit. Konstrukce tohoto důvodu pro odepření uznání cizího soudního rozhodnutí se v mnoha ohledech liší od důvodu odepření pro neslučitelnost s rozhodnutím vydaným na území státu uznání.

V tomto případě se nejedná o rozhodnutí vydané státem uznání, nýbrž jiným členským státem nebo třetím státem. Soudní dvůr EU v souvislosti s tímto ustanovením dovodil, že se neslučitelnost nelze posuzovat v případě dvou rozhodnutí vydaných na území téhož členského státu (státu původu)¹³⁷.

Musí se dále jednat opět o rozhodnutí vydané mezi týmiž stranami, tentokrát však jejich předmětem musí být i tentýž nárok. Totožnost nároku je spatřována v souladu s výkladem Soudního dvora EU v totožnosti skutkového stavu, použitelného práva a zamýšleného cíle žalob.¹³⁸ Podstatný je tudíž účel obou rozhodnutí, nikoli formální totožnost jejich výroků. Totožnost nároků není vyloučena ani v případě, že meritem jednoho z rozhodnutí je určovací výrok, zatímco základem druhého je výrok na plnění. V tomto případě lze souhlasit s názorem¹³⁹, že z rozdílného znění čl. 45 odst. 1 písm. c) a d)¹⁴⁰ je nutné dovozovat věcný rozdíl mezi těmito ustanoveními.¹⁴¹

¹³⁶ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 6. června 2002, sp. zn. C-80/00, Italian Leather SpA vs. WECO Polstermöbel GmbH & Co.

¹³⁷ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 26. září 2013, sp. zn. C-157/12, Salzgitter Mannesmann Handel GmbH vs. SC Laminorul SA.

¹³⁸ DRÁPAL, BUREŠ, op. cit., str. 3001.

¹³⁹ Např. VAŠKE, op. cit., str. 58.

¹⁴⁰ Konkrétně, že v případě písm. d) doplněno sousloví „v téže věci“.

¹⁴¹ K této problematice blíže viz VAŠKE, op. cit., str. 58 a odkazy tam uvedené.

Je nutné dbát také na časovou souslednost jednotlivých rozhodnutí. Rozhodnutí vydané v jiném členském státě nebo ve třetí zemi vytváří překážku uznání cizího rozhodnutí pouze tehdy, předcházelo-li jeho vydání datu vydání rozhodnutí, které je předmětem řízení o uznání. Rozhodujícím časovým údajem tudíž není den podání žaloby ani den nabytí právní moci či vykonatelnosti rozhodnutí – při posuzování, zda překážka dána je či není, je relevantní pouze datum vydání rozhodnutí.

Dále musí rozhodnutí, jež má být překážkou vydání rozhodnutí o uznání jiného soudního cizího rozhodnutí, splňovat podmínky pro uznání ve státě uznání.

3.9.1.5.3 Význam nabytí právní moci při posuzování neslučitelnosti

Ustanovení obou podmínek neslučitelnosti (existence jiného rozhodnutí podle čl. 45 odst. 1 písm. c) a d) Nařízení Brusel I bis) nehovoří o právní moci rozhodnutí, se kterým je uznávané rozhodnutí poměřováno. Posouzení této otázky bylo záměrně ponecháno na uvážení soudu státu uznání¹⁴². Jak však vyplývá i z výše uvedené judikatury Soudního dvora EU, rozhodnutí se musí vylučovat svými právními účinky. Takové účinky mohou mít tudíž pouze rozhodnutí pravomocná, příp. vykonatelná či předběžně vykonatelná.¹⁴³ Možnost jejich napadení opravnými prostředky jejich porovnání s cizím soudním rozhodnutím nebrání.

3.9.1.6 Porušení předpisů o mezinárodní příslušnosti

Podle čl. 45 odst. 1 písm. e) Nařízení Brusel I bis nelze rovněž uznat rozhodnutí, které bylo vydáno v rozporu s předpisy o mezinárodní příslušnosti (tj. kdy rozhodnutí vydal věcně nepříslušný soud) podle kapitoly II oddílu 3 Nařízení Brusel I bis (Příslušnost ve věcech pojištění), pokud je žalovanou stranou pojištěník, pojištěný, osoba oprávněná z pojistné smlouvy; oddílu 4 Nařízení Brusel I bis (Příslušnost u spotřebitelských smluv), pokud je žalovanou stranou spotřebitel; oddílu 5 Nařízení Brusel I bis (Příslušnost pro individuální pracovní smlouvy), pokud je žalovanou stranou zaměstnanec. Oproti Nařízení Brusel I je výčet nově rozšířen o posledně uvedené spory z individuálních pracovních smluv. Těmito ustanoveními o zvláštní příslušnosti je chráněna slabší strana daného vztahu. Ochrana slabší strany je přenesena i do úpravy přeshraničního uznání a je také výjimkou z obecně platného zákazu přezkoumání cizího rozhodnutí ve věci samé.

¹⁴² Jenardova zpráva, str. 45.

¹⁴³ DRÁPAL, BUREŠ, op. cit., str. 3001.

V této souvislosti předložil Okresní soud v Chebu Soudnímu dvoru EU k zodpovězení mj. předběžnou otázku, která zněla: *Je třeba článek 26 nařízení Brusel I (čl. 28 Nařízení Brusel I bis) [...] vykládat tak, že neumožňuje soudu přezkoumat svoji mezinárodní příslušnost v případě, kdy se žalovaný řízení účastní, i když jde o věc podléhající pravidlům obligatorní příslušnosti podle kapitoly II oddílu 3 tohoto nařízení a žaloba je podána v rozporu s nimi?*¹⁴⁴ K tomuto dotazu soud uvádí, že vzhledem k tomu, že pravidla příslušnosti stanovená v oddílu 3 kapitoly II Nařízení Brusel I nejsou pravidly výlučné příslušnosti, se za těchto podmínek soud, jemuž byl spor předložen, aniž byla uvedena pravidla dodržena, musí v případě, že se žalovaný účastní řízení a nevznesl námitku nepřislušnosti, prohlásit za příslušný.¹⁴⁵ Soud však může uznat cizí soudní rozhodnutí v případě, že bylo vydáno za účasti žalovaného a tento v rámci řízení nenamítl nepřislušnost soudu.

V případě zvažování aplikace tohoto důvodu odepření uznání je třeba mít na paměti, že pravidla příslušnosti zakotvená v kapitole II Nařízení Brusel I bis určují toliko příslušnost určitého státu k řešení sporu (stanovuje tudíž pravomoc soudů daného státu), nezabývá se však již otázkou příslušnosti (ať věcné, místní či funkční) v rámci daného státu. Nelze proto odepřít uznání cizího rozhodnutí jen na základě námítky místní nepřislušnosti soudu, který spor rozhodoval, podle vnitrostátních předpisů.

Dále jsou postihována odepřením uznání rozhodnutí vydaná v rozporu s kapitolou II oddíl 6 Nařízení Brusel I bis, který upravuje výlučnou příslušnost, a to např. pro řešení sporů z práv k nemovitostem či ze sporů, jejichž předmětem je platnost založení, nulita nebo zrušení společností.

V ostatních případech nelze příslušnost přezkoumávat a v případě tvrzeného rozporu nelze pro takový rozpor uplatnit hledisko veřejného pořádku. Aplikace výhrady procesního veřejného pořádku by byla v takovém případě považována za přezkoumávání rozhodnutí ve věci samé, které je dle s čl. 45 odst. 3 Nařízení Brusel I bis nepřípustné.

I v případě, že cizí rozhodnutí bylo vydáno v rozporu s předpisy o mezinárodní příslušnosti, je však potřeba připomenout, že soud, který o odepření uznání rozhoduje,

¹⁴⁴ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. května 2010, sp. zn. C-111/09 Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group vs. Michael Bilas.

¹⁴⁵ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. května 2010, sp. zn. C-111/09 Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group vs. Michael Bilas, bod 26.

k důvodu odepření přihlédne pouze na návrh dotčené strany, nikoli z úřední povinnosti¹⁴⁶.

3.9.2 Odepření uznání podle čl. 64 Nařízení Brusel I bis

Specifický případ, kdy je soud státu uznání oprávněn odepřít uznání cizího soudního rozhodnutí, je popsán v čl. 64 Nařízení Brusel I bis. Aniž jsou dotčena výhodnější ustanovení vnitrostátních právních předpisů, může být osoba s bydlištěm v některém členském státě, proti které je vedeno trestní řízení pro nedbalostní trestný čin u soudů jiného členského státu, jehož není státním příslušníkem, obhajována k tomu způsobilými zástupci i v případě, že se k soudu nedostaví osobně. Soud, u něhož je vedeno řízení, však může její osobní účast nařídít; v případě, že se tato osoba nedostaví, nemusí být rozhodnutí vydané v občanskoprávním řízení, pokud si dotyčná osoba nemohla zajistit obhajobu, uznáno ani vykonáno v jiných členských státech.

Odepření uznání podle tohoto článku není podmíněno návrhem dotčené osoby, zároveň není předepsáno ani jako povinnost soudu státu uznání. Je tedy na uvážení tohoto soudu, zda rozhodnutí uzná či nikoli, přičemž se bude zabývat především okolnostmi nepřítomnosti obžalovaného (jak odůvodnil svou nepřítomnost, zda s projednáním občanskoprávního nároku beze své přítomnosti souhlasil, zda se nechal zastoupit obhájcem a trval na projednání výlučně za jeho přítomnosti aj.).¹⁴⁷

3.9.3 Nedostatek soudní pravomoci z hlediska mezinárodního práva

Ač to mezi důvody pro odepření uznání cizího soudního rozhodnutí podle Nařízení Brusel I bis není výslovně uvedeno, soud může odepřít také uznání cizího soudního rozhodnutí, které bylo vydáno v rozporu s předpisy mezinárodního práva, především s předpisy upravujícími imunitu cizích států, diplomatů a konzulů, diplomatického a konzulárního personálu aj. Může tak učinit v případě, že jsou těmito pravidly vázány jak stát původu, tak i stát uznání. Bude se jednat především o porušení závazků vyplývajících z Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích, vydané pod č. 32/1969 Sb., dále z Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích, vydané pod č. 157/1964 Sb., z Úmluvy o výsadách a imunitách úředníků Organizace společných

¹⁴⁶ Čl. 45 odst. 1 Nařízení Brusel I bis.

¹⁴⁷ VAŠKE, op. cit., str. 55.

národů, schválené Valným shromážděním Organizace spojených národů dne 13. února 1946 a vydané pod č. 52/1956 Sb. aj.¹⁴⁸

3.9.4 Rozpor v aplikaci kolizních norem

Postupuje-li soud původu při posuzování a rozhodování sporu podle jiných hmotněprávních norem, než podle kterých by postupoval soud státu uznání, byl-li by k rozhodování příslušný, není tento rozpor v aplikaci kolizních norem důvodem pro odepření uznání cizího soudního rozhodnutí.

Tento jev je však požadován za nežádoucí, proto je také cílem společné politiky EU postupně docílit sjednocení kolizních norem zakotvených v mezinárodním právu soukromém, aby byly tytéž otázky posuzovány podle stejných pravidel bez ohledu na skutečnost, v jakém členském státě je řízení vedeno.

3.9.5 Neúčinnost či neplatnost rozhodnutí

Ačkoliv to Nařízení Brusel I bis jako výslovný důvod pro odepření také neuvádí, ze základních principů aplikace práva se podává, že nelze uznat cizí soudní rozhodnutí, které je podle práva státu původu prohlášené za nicotné, neplatné či neúčinné¹⁴⁹. Takému rozhodnutí nemohou být ve státě uznání přiznány žádné právní účinky.

3.10 Rozhodování o odepření uznání jako o předběžné otázce

Nařízení Brusel I bis počítá také s případem, kdy by mohl výsledek řízení u soudu některého členského státu záviset na rozhodnutí o odepření uznání a odepření uznání by bylo u takového soudu uplatňováno jako předběžná otázka. Pro tento případ zakotvuje Nařízení Brusel I bis pravidlo mezinárodní pravomoci, a sice tak, že svěřuje pravomoc k rozhodnutí o předběžné otázce tomu soudu, kterému byla tato otázka předložena v rámci jiného řízení.

I v takovém případě je soud povinen přezkoumat, že nejsou dány důvody pro odepření tak, jak o nich bylo pojednáno výše.

3.11 Přerušování řízení

V praxi mohou nastat situace, kdy je rozhodnutí státu původu, o jehož uznání se žádá v jiném státě, (tj. ve státě uznání), ve státě původu napadeno. Napadeno může být

¹⁴⁸ Blíže k této problematice viz např. VAŠKE, op. cit., str. 63.

¹⁴⁹ KROPHOLLER, 2004, op. cit., str. 647.

takové rozhodnutí např. řádným opravným prostředkem. Tuto formulaci¹⁵⁰ obsahovalo Nařízení Brusel I. Hovořilo tudíž pouze o řádných opravných prostředcích. K těmto momentům mohlo docházet z toho prostého důvodu, že pro uznání cizího rozhodnutí nebyla v Nařízení Brusel I stanovena podmínka nabytí právní moci takového rozhodnutí¹⁵¹.

Nařízení Brusel I bis však nezakotvuje podmínku nabytí právní moci, naopak důvody pro přerušení rozšiřuje o všechny případy, kdy bylo cizí soudní rozhodnutí ve státě původu toliko „napadeno“, tedy např. i mimořádným opravným prostředkem po nabytí právní moci.

Protože rozhodnutí o opravném prostředku (ať už řádné či mimořádné) může zpravidla rozhodnutí předchozí instance změnit či zrušit, tedy změnit či zrušit rozhodnutí, jehož uznání je předmětem posouzení v jiném členském státě, je potřeba předejít situaci, kdy rozhodnutí státu původu, které sice bylo uznáno ve státě uznání, je ve státě původu zrušeno a nemá zde žádné právní účinky. Tento závěr jistě není žádoucí stav, kterého by chtělo Nařízení Brusel I bis docílit, proto pro tyto účely zakotvuje postup podle pro přerušení řízení, podle něhož soud nebo orgán, u nějž se strana dovolává rozhodnutí vydaného v jiném členském státě, může řízení zčásti nebo zcela přerušit, je-li rozhodnutí ve státě původu napadeno¹⁵².

V porovnání s Nařízením Brusel I zakotvuje Nařízení Brusel I bis nově další procesní situaci, kdy je možné řízení, v jehož rámci dochází k automatickému uznání cizího rozhodnutí, přerušit. Soud nebo orgán, u nějž se strana dovolává rozhodnutí vydaného v jiném členském státě, může řízení zčásti nebo zcela přerušit, pokud je podán návrh na vydání rozhodnutí o neexistenci důvodů pro odepření uznání nebo na vydání rozhodnutí o odepření uznání pro některý konkrétní důvod odepření¹⁵³. V takovém případě hovoříme o situaci, kdy strana využije možnosti dané podle čl. 36 odst. 2 Nařízení Brusel I bis žádat o uznání či odepření uznání v samostatném řízení.

Přerušit řízení z výše uvedených důvodů lze také v případě, že otázka uznání byla v řízení vznesena jako předběžná otázka, jak je popsáno výše v bodě 3.10. Soud,

¹⁵⁰ Čl. 37 odst. 1 Nařízení Brusel I: „Soud členského státu, v němž se žádá o uznání rozhodnutí vydaného v jiném členském státě, může řízení přerušit, jestliže byl proti rozhodnutí podán řádný opravný prostředek.“

¹⁵¹ ROZEHNALOVÁ, VALDHANS, DRLIČKOVÁ, KYSELOVSKÁ, op. cit., str. 325.

¹⁵² Čl. 38 písm. a) Nařízení Brusel I bis.

¹⁵³ Čl. 38 písm. b) Nařízení Brusel I bis.

před kterým bylo rozhodnutí vzneseno, může řízení přerušit, dokud nebude rozhodnuto o předběžné otázce.

4. Uznání ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení

Nařízení o úpadkovém řízení bylo dalším významným krokem evropského zákonodárství ve snaze o vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva a zajištění řádného fungování vnitřního trhu. Účinný průběh mezinárodních úpadkových řízení, zamezení zadávání podnětů, které motivují zúčastněné strany k převodu majetku nebo k převodům soudních řízení z jednoho členského státu do jiného pouze za účelem získání výhodnějšího právního postavení, to jsou bezesporu předpoklady, které je potřeba zajistit pro to, aby vnitřní trh řádně fungoval¹⁵⁴.

Vypracování Nařízení o úpadkovém řízení předcházelo přijetí Lucemburské úmluvy o konkurzním řízení ze dne 23. listopadu 1995. Tato úmluva účinnosti nikdy nenabyla, zakrátko po přijetí však posloužila jako vzor a cenný podklad pro vytvoření návrhu evropského obecného a přímo použitelného předpisu, tj. nařízení. Spolu s návrhem Lucemburské úmluvy o konkurzním řízení ze dne 23. listopadu 1995 byla vyhotovena též důvodová zpráva. Tento dokument (ač právně nezávazný) slouží stále k výkladu Nařízení o úpadkovém řízení.¹⁵⁵

Nařízení o úpadkovém řízení není komplexní náhradou úpravy úpadkových řízení tak, jak je známe z národního práva. Nařízení nezavádí jednotné evropské úpadkové řízení. Jeho úkolem je toliko stanovit pravidla pro určení příslušnosti pro zahájení řízení a pravidla pro určení rozhodného práva a dále také upravit právní režim rozhodnutí, která jsou učiněna přímo na základě úpadkových řízení a s takovými řízeními úzce souvisejí. S posledně jmenovaným úkolem se přirozeně pojí také uznávání takových rozhodnutí v jiných členských státech.

¹⁵⁴ Bod 3 a 4 preambule Nařízení o úpadkovém řízení.

¹⁵⁵ Blíže k této problematice viz BRODEC, Jan. Uznání zahraničního rozhodnutí o zahájení konkurzního řízení v rámci EU a některé s tím spojené otázky dle českého právního řádu. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2006, roč. 12, č. 2006, str. 437.

4.1 Oblast působnosti Nařízení o úpadkovém řízení

4.1.1 Místní působnost

Nařízení o úpadkovém řízení je závazné a použitelné na všechna úpadková řízení zahájená na území členských států s výjimkou Dánského království.¹⁵⁶ Dánské království využilo svého práva neúčastnit se přijímání nařízení v oblasti civilní justiční spolupráce v Evropě, a proto pro ně není Nařízení o úpadkovém řízení ani závazné ani použitelné. Odlišně je tomu v případě Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku a Irské republiky, které, ač měli stejnou možnost jako Dánské království, této nevyužili a přijímání Nařízení o úpadkovém řízení se účastní v plném rozsahu¹⁵⁷.

4.1.2 Věcná působnost

Věcná působnost je v Nařízení o úpadkovém řízení vymezena dvojím způsobem – pozitivně (čl. 1 odst. 1) a negativně (čl. 1 odst. 2).

Nařízení o úpadkovém řízení se dle čl. 1 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení vztahuje na kolektivní úpadková řízení, která zahrnují částečné nebo úplné zabavení majetku¹⁵⁸ a jmenování správce podstaty. V přílohách A (hlavní úpadkové řízení) a B (vedlejší úpadkové řízení)¹⁵⁹ Nařízení o úpadkovém řízení jsou specifikována řízení podle práva jednotlivých členských států, na která se Nařízení o úpadkovém řízení vztahuje. Řízení jsou pojmenována v národních jazycích tak, aby nemohlo dojít k záměně. Pokud by některé z řízení naplňovalo podmínky uvedené v čl. 1 odst. 1 Nařízení o úpadku, nebylo-li by však uvedeno ve výčtu v uvedených přílohách, nelze úpravu na řízení vztáhnout.

Z působnosti Nařízení o úpadkovém řízení jsou dle čl. 1 odst. 2 vyňata úpadková řízení týkající se pojišťoven, úvěrových institucí, investičních podniků, které mají v držení finanční prostředky nebo cenné papíry třetích osob a také podniků kolektivního investování¹⁶⁰.

Do věcné působnosti Nařízení o úpadkovém řízení nepatří také otázky související s řízením o nárocích insolvenčních správců proti dlužníkům úpadce. Tato

¹⁵⁶ Bod 33 preambule Nařízení o úpadkovém řízení.

¹⁵⁷ Bod 32 preambule Nařízení o úpadkovém řízení.

¹⁵⁸ K problematice výkladu částečného či úplného zabavení majetku viz např. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, xxxvii, ISBN 978-80-7179-591-9, str. 56 – 59.

¹⁵⁹ K pojmu „hlavní úpadkové řízení“ a „vedlejší úpadkové řízení“ blíže viz bod 4.2.

¹⁶⁰ Tato řízení mají převážně samostatnou úpravu zakotvenou ve formě směrnic.

řízení se řadí mezi obecná civilní řízení a budou proto podléhat režimu Nařízení Brusel I bis. Naopak však Soudní dvůr EU dovedl, že soudy členského státu, na jehož území bylo zahájeno úpadkové řízení, jsou příslušné rozhodnout o odpůrčí žalobě podané v úpadkovém řízení proti žalovanému, který nemá bydliště na území členského státu.¹⁶¹

Soudní dvůr EU se vyjadřoval k věcné působnosti Nařízení o úpadkovém řízení i v obecné rovině, kdy dovedl, že se o řízení podle Nařízení o úpadkovém řízení jedná v případech, že řízení splňuje následující čtyři znaky: (1) kolektivní řízení, (2) založené na platební nezpůsobilosti dlužníka, (3) která vyžaduje alespoň částečný prodej majetku takového dlužníka a (4) zakládá důvod ke jmenování správce¹⁶².

4.1.3 Časová působnost

Nařízení je účinné od 31. května 2002. Pro Českou republiku je závazné ode dne jejího přistoupení k EU, tj. od 1. května 2004. V souladu s čl. 43 Nařízení o úpadkovém řízení je toto aplikovatelné na úpadková řízení zahájená po vstupu v platnost. Právní jednání a procesní úkony, které dlužník učinil před vstupem tohoto nařízení v platnost, se řídí právem, které se na ně vztahovalo v době, kdy byly učiněny.

4.1.4 Osobní působnost

Nařízení o úpadkovém řízení se uplatní pouze na přeshraniční úpadková řízení, tj. pouze na mezinárodní případy se vztahem k zahraničí¹⁶³, a to dále za podmínky, že hlavní zájmy dlužníka¹⁶⁴ jsou soustředěny na území některého z členských států EU a aspoň jeden z věřitelů nebo část majetkové podstaty se nachází v některém z jiných členských států. Dlužníkem v takovém případě může být jak fyzická, tak právnická osoba, a to jak podnikatel, tak se může jednat i o řešení závazků s podnikáním nesouvisejících.

¹⁶¹ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 16. ledna 2014, sp. zn. C-328/12, Ralph Schmid, jednající jako správce podstaty v rámci úpadkového řízení vztahujícího se na majetek Aletty Zimmermann, proti Lilly Hertel.

¹⁶² Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006, sp. zn. C-341/04, Eurofood IFSC Ltd.

¹⁶³ PAUKNEROVÁ, 2013, str. 219.

¹⁶⁴ K pojmu „hlavní zájmy dlužníka“ blíže viz např. BĚLOHLÁVEK, 2007, str. 146 a násl.; v literatuře často označováno anglickou zkratkou COMI – „*Centre of main interests*“.

4.2 Hlavní a vedlejší úpadkové řízení

Nařízení o úpadkovém řízení rozlišuje pro účely určení soudu členského státu příslušného k zahájení úpadkového řízení mezi hlavním (primárním, s univerzálním účinkem v rámci teritoriální účinnosti) a vedlejším (sekundárním či partikulárním, s teritoriálně omezeným účinkem) úpadkovým řízením. Hlavní úpadkové řízení může být zahájeno podle čl. 3 pouze ve členském státě, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka. V případě společnosti nebo právnické osoby je stanovena vyvratitelná právní domněnka, že místem, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, je místo jeho sídla.¹⁶⁵ Vzhledem k uvedené legislativní konstrukci bude však možné zahájit hlavní úpadkové řízení i na území jiného členského státu, než kde má daná společnost nebo právnická osoba sídlo v případě, že bude prokázáno, že se ve státě sídla nenacházejí hlavní zájmy dlužníka. Místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, by mělo odpovídat místu, z něhož dlužník zpravidla spravuje své záležitosti, a proto by toto místo mělo být zjevné i třetím osobám nebo pro ně snadno zjistitelné.¹⁶⁶ Tento názor vyjádřil ve svém rozhodnutí Soudní dvůr EU¹⁶⁷, který přesněji dovodil, že při určení místa, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, je třeba upřednostnit místo jeho ústřední správy, jak může být zjištěno pomocí objektivních a pro třetí osoby zjistitelných skutečností. V případě, že se řídicí a kontrolní orgány dlužníka nacházejí v místě jejího sídla a rozhodnutí o správě dlužníka jsou přijímána (způsobem zjistitelným pro třetí osoby) na tomto místě, nemůže být domněnka stanovená v čl. 3 Nařízení o úpadkovém řízení vyvrácena. Pokud se místo ústřední správy dlužníka nenachází v jeho sídle, může být existence aktiv dlužníka a smluv na jejich finanční využití v jiném členském státě než ve státě sídla dlužníka považována za skutečnosti dostačující k vyvrácení této domněnky pouze za podmínky, že celkové posouzení všech relevantních skutečností připustí třetími osobami ověřitelné zjištění, že se skutečné místo, kde je soustředěno řízení a kontrola dlužníka, jakož i správa jeho zájmů, nacházejí v jiném členském státě.

¹⁶⁵ Čl. 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení.

¹⁶⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualiz. vyd. ve znění zákona č. 294/2013 Sb. Praha: Leges, 2014, Glosátor. ISBN 978-808-7576-809, str. 749.

¹⁶⁷ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011, sp. zn. C-396/09, Interedil Srl, v likvidaci vs. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA.

Úpadkové řízení může zahájit i soud jiného členského státu, než kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, avšak dlužník musí mít na území takového státu svou provozovnu a takové řízení bude dopadat toliko na majetek, který se nachází na území tohoto členského státu.¹⁶⁸ Takové řízení se bude nazývat řízením vedlejším, tj. sekundárním, a může mít povahu toliko řízení likvidačního uvedeného v příloze B Nařízení o úpadkovém řízení, jímž je v případě České republiky pouze konkurz.

Provozovnou ve smyslu čl. 3 odst. 2 Nařízení o úpadkovém řízení se v souladu s čl. 2 písm. h) rozumí jakékoli provozní místo, kde dlužník vykonává nikoli přechodnou hospodářskou činnost za pomoci lidských a materiálních zdrojů. K této definici Soudní dvůr EU¹⁶⁹ doplnil, že je zapotřebí existence struktury obsahující minimální míru organizace a určitou stabilitu s cílem výkonu hospodářské činnosti. Pouhá existence jednotlivých majetkových hodnot nebo bankovních účtů v zásadě definici provozovny neodpovídá.

Vedlejší úpadkové řízení lze před hlavním úpadkovým řízením zahájit pouze za podmínek stanovených Nařízením o úpadkovém řízení v čl. 3 odst. 4. Naopak po zahájení hlavního úpadkového řízení je možné zahájit vedlejší úpadkové řízení, aniž by byly splněny podmínky pro jeho zahájení podle národního práva, tj. nemusí být zkoumána platební neschopnost dlužníka v daném státě. V této věci Soudní dvůr EU dovedil, že soud rozhodující o návrhu na zahájení vedlejšího úpadkového řízení nemůže zkoumat platební neschopnost dlužníka, proti kterému bylo zahájeno hlavní řízení v jiném členském státě, třebaže má hlavní úpadkové řízení ochranný účel¹⁷⁰. Je věcí soudu příslušného k zahájení vedlejšího řízení, aby zohlednil cíle hlavního řízení a přihlédl k systematickému nařízení při dodržení zásady loajální spolupráce. Ochranný účel hlavního úpadkového řízení však není důvodem pro odchýlení se od podmínek pro zahájení vedlejšího úpadkového řízení tak, jak bylo popsáno výše. K problematice zahájení vedlejšího úpadkového řízení se vyjadřoval též Nejvyšší soud ČR, který dovedil, že prostá skutečnost, že se majetek dlužníka nachází na území ČR, ani

¹⁶⁸ Čl. 3 odst. 2 Nařízení o úpadkovém řízení.

¹⁶⁹ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011, sp. zn. C-396/09, Interedil Srl, v likvidaci vs. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA.

¹⁷⁰ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. listopadu 2012, sp. zn. C-116/11, Bank Handlowy w Warszawie SA, PPHU „ADAX“/Ryszard Adamiak vs. Christianapol sp. z o.o.

skutečnost, že dlužník je v ČR činný jako jednatel společnosti s ručením omezeným, nepostačují k zahájení vedlejšího úpadkového řízení¹⁷¹.

4.3 Rozhodnutí vydaná v úpadkovém řízení

Nařízení o úpadkovém řízení věnuje ve vztahu k uznávání rozhodnutí zvláštní pozornost rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení¹⁷². Vztah, který zaujme jiný členský stát k rozhodnutí tohoto druhu, je určující pro vztah tohoto státu k úpadkovému řízení jako celku. Dále Nařízení o úpadkovém řízení rozlišuje v čl. 25 rozhodnutí učiněná soudem, který vydal rozhodnutí o zahájení řízení, která se týkají průběhu nebo skončení úpadkového řízení, jakož i rozhodnutím, která vyplývají přímo z úpadkového řízení, ačkoliv byla vydána jiným soudem. K těmto rozhodnutím přiřazuje též rozhodnutí týkající se ochranných opatření, která byla učiněna po podání návrhu na zahájení úpadkového řízení.

4.4 Zásady a předpoklady uznávání rozhodnutí vydaných úpadkového řízení

Uznáním ve smyslu Nařízení o úpadku rozumíme, že rozhodnutím vydaným podle Nařízení o úpadkovém řízení¹⁷³ budou na území jiných členských států (států uznání) přiznány a propůjčeny určité účinky. Uznání podle Nařízení o úpadkovém řízení probíhá podle čl. 16 bezprostředně a je automatické¹⁷⁴, týká se však toliko rozhodnutí uvedených v tomto článku, tj. rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení. Nařízení o úpadkovém řízení nezakládá nutnost vydat ani nepředpokládá vydání exequatur (tj. zvláštního rozhodnutí o uznání), ani nehovoří o potřebě zahraniční rozhodnutí uveřejňovat v insolvenčním rejstříku¹⁷⁵ či jiném obdobném registru státu uznání. Ostatní rozhodnutí, tj. rozhodnutí podle čl. 25 jsou uznávána podle Nařízení Brusel I bis. Níže v tomto bodě bude pojednáno toliko o úpravě uznání podle Nařízení

¹⁷¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. ledna 2008, vydané pod sp. zn. 29 Odo 164/2006. *Soudní judikatura*. 2008, roč. 2008, č. 6.

¹⁷² Dle čl. 16 Nařízení o úpadkovém řízení.

¹⁷³ Jak byly vymezeny výše v bodě 4.3.

¹⁷⁴ BRODEC, 2006, op. cit., str. 437.

¹⁷⁵ V případě České republiky naleznete k této úpravě rozšiřující ustanovení v § 429 IZ. Tento stanoví, že rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení a rozhodnutí o ustanovení správce vydané podle Nařízení o úpadkovém řízení vůči dlužníku, který má na území České republiky provozovnu, musí být zveřejněno v České republice. Insolvenční soud, v jehož obvodu je umístěna provozovna, rozhodnutí cizího orgánu zveřejní vyhláškou neprodleně poté, co mu bude doručeno.

o úpadkovém řízení s výjimkou zvláštní úpravy dodatečných důvodů pro odepření uznání, které se týkají uznání rozhodnutí podle čl. 25 Nařízení o úpadkovém řízení.

4.4.1 Automatické uznání

Čl. 16 Nařízení o úpadkovém řízení ve spojení s bodem 22 preambule téhož nařízení zakotvují zásadu automatického a bezprostředního uznání rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení. Automatické uznání má vést k tomu, že se účinky vyplývající z těchto rozhodnutí vydaných podle práva státu zahájení úpadkového řízení rozšíří na jiné členské státy.

Také v případě uznávání podle Nařízení o úpadkovém řízení hraje velkou roli zásada vzájemné důvěry mezi státy.

4.4.2 Nezpůsobilost dlužníka

V souladu s čl. 16 odst. 1 věta druhá Nařízení o úpadkovém řízení není překážkou uznání skutečnost, že proti takovému dlužníku, jehož se týká rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení, by nebylo možné ve státě uznání zahájit úpadkové řízení. Nezpůsobilost dlužníka není překážkou uznání¹⁷⁶.

4.4.3 Podmínka působnosti Nařízení o úpadkovém řízení

Uznání se může týkat pouze rozhodnutí vydaných v rámci takových úpadkových řízení, která spadají do působnosti Nařízení o úpadkovém řízení tak, jak byla vymezena výše v bodě 4.1 této práce. Podmínkou je též vydání rozhodnutí soudem příslušným pro zahájení hlavního či vedlejšího úpadkového řízení podle čl. 3 odst. 1 a 2 Nařízení o úpadkovém řízení. Pokud by některé řízení nespadlo do působnosti Nařízení o úpadkovém řízení (např. by se nejednalo o řízení uvedené v přílohách A a B tohoto nařízení), nemůže se na takové řízení uplatnit zásada automatického a bezprostředního uznání. Probíhají-li řízení, která nespadají do působnosti Nařízení o úpadkovém řízení, není tato skutečnost na překážku uznání jiných rozhodnutí, která do jeho působnosti spadají¹⁷⁷.

4.4.4 Podmínka právní moci

Podmínkou pro uznání určitého rozhodnutí není jeho materiální a formální právní moc; uznávané rozhodnutí nemusí být konečným rozhodnutím ve věci. Podmínkou uznání rozhodnutí je toliko skutečnost, že je na území státu původu účinné,

¹⁷⁶ MRÁZEK, 2004, op. cit., str. VII.

¹⁷⁷ BRODEC, 2006, op. cit., str. 438.

tj. že např. byly rozhodnutí některé účinky přiznány ještě před nabytím právní moci rozhodnutí. Bude-li např. proti takovému rozhodnutí podán opravný prostředek a na jeho základě dojde následně ke zrušení uznaného rozhodnutí, má rozhodnutí o zrušení účinky opět ve všech členských státech bezprostředně a automaticky. Na uznané rozhodnutí se pak hledí, jako by nebylo nikdy uznáno a dochází k obnově stavu před jeho uznáním.

4.5 Účinky uznání úpadkového řízení

Čl. 17 Nařízení o úpadkovém řízení stanoví obecnou zásadu, že uznané rozhodnutí (a to jak rozhodnutí v hlavním, tak rozhodnutí ve vedlejšího úpadkovém řízení) má bez dalších formálních náležitostí v kterémkoli členském státě, tj. státě uznání, stejné účinky jako podle práva státu, které rozhodnutí vydal. V samotném Nařízení o úpadkovém řízení jsou však z tohoto obecného pravidla stanoveny výjimky.

Nařízení o úpadkovém řízení obsahuje samostatnou úpravu pro určení práva rozhodného pro úpadkové řízení a jeho účinky. V obecné rovině je jím právo členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno¹⁷⁸. Podle tohoto práva jsou též určovány podmínky pro zahájení tohoto řízení, jeho vedení a skončení (např. proti kterým typům dlužníků může být úpadkové řízení zahájeno, jaká jsou oprávnění dlužníka a správce podstaty a jiné¹⁷⁹). Výjimky z určení práva rozhodného jako práva členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno, upravují čl. 5 až 15 Nařízení o úpadkovém řízení. Dotýkají se vztahů, které si v rámci úpadkového řízení zaslouží větší ochranu, např. věcných práv třetích osob¹⁸⁰, započtení pohledávek (započtení je umožněno i podle pravidel práva rozhodného pro pohledávky dlužníka), smluv týkajících se nemovitě věci (rozhodným právem je právo členského státu, na jehož území se nemovitá věc nachází), pracovních smluv (rozhodné právo je shodné s právem rozhodným pro danou pracovní smlouvu) aj.

4.5.1 Zvláštní úprava účinků vedlejšího úpadkového řízení

Účinky rozhodnutí vydaných v rámci vedlejšího úpadkového řízení jsou omezeny toliko na majetek dlužníka nacházející se na území státu, který vedlejší

¹⁷⁸ Hovoříme o tzn. *lex fori concursus*.

¹⁷⁹ Podrobnější výčet je obsažen v čl. 4 odst. 2 písm. a) až m) Nařízení o úpadkovém řízení.

¹⁸⁰ K této problematice viz též Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 5. července 2012, sp. zn. C-527/10, ERSTE Bank Hungary Nyrt vs. Magyar Állam, BCL Trading GmbH, ERSTE Befektetési Zrt.

úpadkové řízení zahájil.¹⁸¹ Účinky vedlejšího úpadkového řízení nemohou být v jiných členských státech napadány, avšak každé omezení práv věřitele má účinky na majetek nacházející se na území jiného členského státu pouze v případě těch věřitelů, kteří s tím vyslovili souhlas¹⁸².

Platí tudíž, že rozhodnutí vydaná v rámci vedlejších úpadkových řízení musí být ve všech ostatních členských státech uznána, ale veškeré účinky se vztahují pouze na majetek, který se nachází na území členského státu, na kterém bylo vedlejší úpadkové řízení zahájeno.¹⁸³

4.5.2 Výjimka zahájeného vedlejšího řízení

Pokud bylo svou povahou vedlejší úpadkové řízení zahájeno ve státě uznání dříve, než bylo zahájeno v jiném členském státě hlavní úpadkové řízení, mohou se účinky hlavního úpadkového řízení zvláště stanovená v čl. 31 až 35 Nařízení o úpadkovém řízení na území státu uznání a na vedlejší úpadkové řízení projevit až ve chvíli, kdy to dovoluje stav řízení.¹⁸⁴ V takových případech je bezvýhradně potřeba dbát stavu probíhajícího úpadkového řízení.

4.5.3 Účinky uznání úpadkového řízení na probíhající soudní řízení

V souladu s čl. 15 Nařízení o úpadkovém řízení se účinky úpadkového řízení na probíhající soudní řízení týkající se majetku nebo práva, jimž byl dlužník majetku zbaven, řídí právem členského státu, ve kterém soudní řízení probíhá.

V České republice nalezneme příslušnou úpravu v IZ, konkrétně v § 140 a násl. IZ pojednávajících o účincích rozhodnutí o úpadku. Toto ustanovení doznalo zásadních změn novelou účinnou k 1. lednu 2014 provedenou zákonem č. 294/2013 ze dne 12. září 2013. § 140a odst. 1 IZ stanoví, že rozhodnutím o úpadku se přerušují soudní a rozhodčí řízení, jejímiž předměty jsou pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty. V těchto řízeních nelze, až na výjimky stanovené IZ, pokračovat po dobu, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku. IZ obsahuje též úpravu týkající se zákazu vydání rozhodnutí v soudních a rozhodčích řízeních, která sice dopadají na pohledávky

¹⁸¹ Čl. 27 Nařízení o úpadkovém řízení

¹⁸² Čl. 17 odst. 2 Nařízení o úpadkovém řízení.

¹⁸³ KOZÁK, Jan, Petr BUDÍN, Alexandr DADAM a Lukáš PACHL. *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, xxiii, Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3572-433, str. 1060.

¹⁸⁴ Čl. 36 Nařízení o úpadkovém řízení.

a jiná práva týkající se majetkové podstaty, avšak netýká se jich úprava přerušení řízení, dále úpravu týkající se nově zahájených řízení či výkonu rozhodnutí a exekuce.

Toto pravidlo ovšem platí i obráceně. Pokud bude v České republice zahájeno úpadkové řízení a do majetkové podstaty dlužníka, proti němuž bylo toto úpadkové řízení zahájeno, bude náležet majetek, jenž je předmětem jakéhokoliv soudního řízení v jiném členském státě, budou se účinky zahájení úpadkového řízení na probíhající soudní řízení řídit právní řádem státu, ve kterém je toto soudní řízení vedeno.

4.6 Odepření uznání úpadkového řízení jako celku

V důsledku uplatnění základní zásady automatického a bezprostředního uznání podle Nařízení o úpadkovém řízení, tj. v případě uznání rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení, není přípustné, aby si členský stát stanovil dodatečné omezující podmínky, na jejichž splnění by vázal uznání úpadkového řízení na svém území.

Členským státům je dle čl. 26 ve spojení s bodem 24 preambule Nařízení o úpadkovém řízení dán toliko jeden obecný důvod, pro který jsou oprávněni odepřít uznání úpadkového řízení jako celku. Tímto důvodem je rozpor s veřejným pořádkem - soudy státu uznání nejsou povinny uznat úpadkové řízení, o jehož zahájení bylo rozhodnuto soudem v jiném členském státě, pokud by toto uznání mělo za následek stav, který je neslučitelný s veřejným pořádkem státu uznání. Oproti Nařízení Brusel I bis jsou tudíž důvody pro odepření uznání podstatně omezené.

Výhradu *ordre public* je třeba vykládat restriktivně¹⁸⁵. Uplatnění výhrady veřejného pořádku má být institutem naprosto výjimečným, kterého nesmí být v rámci úpadkového řízení zneužíváno, neboť by tím došlo k potlačení základního cíle úpravy, kterým je zefektivnění a urychlení procesu úpadkového řízení s evropským prvkem. Práva a svobody jednotlivce, jejichž porušení může mít za následek úspěšné uplatnění výhrady veřejného pořádku nelze ztotožňovat s celým katalogem práv a svobod zaručených ústavními předpisy.¹⁸⁶

K výhradě veřejného pořádku se v souvislosti s Nařízením o úpadkovém řízení vyjadřoval i Soudní dvůr EU¹⁸⁷. Tento dovodil, že stát uznání může odmítnout uznat

¹⁸⁵ Shodný přístup se uplatní v případě Nařízení Brusel I bis, jak bylo popsáno výše v bodě 3.9.1.3 této práce.

¹⁸⁶ KOZÁK, BUDÍN, DADAM, PACHL, op. cit., str. 1005.

¹⁸⁷ Jedná se o rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006, sp. zn. C-341/04, Eurofood IFSC Ltd.

úpadkové řízení zahájené v jiném členském státě, jestliže bylo rozhodnutí o zahájení řízení přijato při zjevném porušení základního práva být vyslechnut, kterého požívá osoba dotčená takovým řízením.

Obecně lze předpokládat, že bude možné odepřít uznání cizího rozhodnutí v úpadkovém řízení v případě, že došlo k závažnému porušení práva na spravedlivý proces. Ačkoliv rozhodovací praxe v oblasti úpravy výhrady veřejného pořádku Nařízením o úpadkovém řízení není příliš bohatá, lze mnoho otázek pojících se s touto problematikou považovat za objasněné přihlédnutím k rozhodovací praxi Soudního dvora EU v případě posuzování rozporu s veřejným pořádkem podle ustanovení Nařízení Brusel I a jej předcházející Bruselské úmluvě. Koncepce výhrady veřejného pořádku je v uvedených předpisech ekvivalentní¹⁸⁸.

4.7 Důvody odepření uznání rozhodnutí vydaných v souvislosti s úpadkovým řízením

Neodmítne-li členský stát uznat určité úpadkové řízení jako celek uplatněním výhrady veřejného pořádku, má dále možnost odepřít uznání jednotlivých rozhodnutí, která byla učiněna soudem, jehož rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení členský stát uznal.¹⁸⁹ Bude se jednat o rozhodnutí podle čl. 25 Nařízení o úpadkovém řízení, která svou povahou ovlivňují průběh a skončení úpadkového řízení. Tato rozhodnutí se uznávají podle Nařízení Brusel I bis způsobem a za podmínek popsaných výše v této práci. Nadto stanovuje Nařízení o úpadku další důvody, pro které je možné uznání odmítnout. Členské státy nejsou povinny uznat taková rozhodnutí v případě, že by to vedlo k omezení osobní svobody nebo k porušení listovního tajemství.

¹⁸⁸ V této souvislosti proto viz výše bod 3.9.1.3 této práce.

¹⁸⁹ KOZÁK, BUDÍN, DADAM, PACHL, op. cit., str. 1058.

Závěr

Ačkoliv oblast uznání cizích soudních rozhodnutí podle Nařízení Brusel I bis není dotčena těmi nejpodstatnějšími koncepčními změnami, které s sebou toto nově přijaté nařízení přináší, můžeme i v této oblasti vysledovat významné posuny v duchu sjednané politiky široké spolupráce členských států EU v oblasti prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Za nejvýznamnější lze označit vnesení právní jistoty do problému, zda je možné posuzovat existenci důvodů pro odepření uznání z úřední povinnosti či nikoli. Dalším zajímavým bodem je otázka účinků, které nabývá uznané rozhodnutí. V tomto případě lze však konstatovat, že provedenou změnu je nutné považovat toliko za zdůraznění zájmu na zachování účinků státu původu v co nejširším rozsahu, nikoli však propůjčování účinků dalších, dodatečných, dle práva státu uznání.

V případě evropského úpadkového řízení je koncepce uznání ať už úpadkového řízení jako celku, nebo jednotlivých rozhodnutí, základním kamenem celého nařízení a její význam stále roste. Na rozdíl od Nařízení Brusel I, které již prošlo revizním procesem a bylo schváleno v přepracovaném znění v podobě Nařízení Brusel I bis, které nabude účinnosti 14. ledna 2015, Nařízení o úpadkovém řízení svým revizním procesem teprve prochází. Tato úprava, jakož i návrh nového přepracovaného znění související judikatura Soudního dvora EU i rozhodovací praxe soudů členských států a jejich dopad na fungování mezinárodně činných subjektů, by si jistě zasloužila daleko větší pozornosti, jíž ji však bohužel vzhledem k rozsahu nebylo možno v této práci věnovat. Tato oblast by v budoucnu mohla být předmětem jiné odborné práce.

Seznam použitých zkratek

EU	Evropská unie
Komise	Evropská komise
Nařízení Brusel I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Nařízení Brusel I bis	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepřacované znění)
Nařízení Brusel II bis	Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti
Nařízení EPR	Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu
Nařízení EET	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky
Nařízení o úpadkovém řízení	Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000, o úpadkovém řízení
Luganská úmluva	Luganská úmluva o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z roku 1988 či v platném znění z roku 2007, specifikováno v kontextu
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
Rada EU	Rada Evropské unie
SEU	Smlouva o Evropské unii

SES	Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
Zrušený ZMPS	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
Nový ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
Protokol	Protokol o výkladu Úmluvy o pravomoci soudů a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních Evropským soudním dvorem z 3. června 1971
Návrh	Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepracované znění), KOM(2010) 748
Dodatek 121	Zpráva k Návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepracované znění), KOM(2010) 748, vydaná pod č. 2010/0383(COD)
Jenardova zpráva	JENARD, P. <i>Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters signed at Brussels, 27 September 1968.</i> OJ C 59,
Schlosserova zpráva	SCHLOSSER, P. <i>Report on the Convention on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its</i>

interpretation by the Court of Justice, signed at Luxembourg, 9 October 1978. OJ C 59

IZ

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákona), ve znění pozdějších předpisů

Seznam literatury

Monografie:

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, xxxvii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9.

DĚDIČ, Jan. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU, aneb, Co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo?*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2005, 485 s. ISBN 80-727-3122-X.

DRÁPAL, Ljubomír a Jaroslav BUREŠ. *Občanský soudní řád: Komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9. Dostupné z: www.beck-online.cz

HOFFMANN, Bernd von, Karsten THORN a Karl FIRSCHING. *Internationales Privatrecht einschliesslich der Grundzüge des internationalen Zivilverfahrensrechts*. 7., neubearbeitete Aufl. / . München: C.H. Beck, 2002, xxxv, 568. ISBN 34-064-9585-0.

KOZÁK, Jan, Petr BUDÍN, Alexandr DADAM a Lukáš PACHL. *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, xxiii, 1246 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3572-433.

KROPHOLLER, Jan. *Internationales Privatrecht: einschliesslich der Grundbegriffe des internationalen Zivilverfahrensrechts*. 5., neubearbeitete Aufl. Tübingen: Mohr Siebeck, 2004, xxxix, 719 p. ISBN 31-614-8316-2.

KROPHOLLER, Jan. *Europäisches Zivilprozessrecht: Kommentar zu EuGVO, Lugano-Übereinkommen und Europäischem Vollstreckungstitel*. 8., völlig neubearbeitete und erw. Aufl. Heidelberg: Verlag Recht und Wirtschaft, 2005, 790 p. ISBN 38-005-1423-0.

KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009, 462 s. ISBN 978-807-3801-717.

MAGNUS, Ulrich, Peter MANKOWSKI a Alfonso-Luis CALVO CARAVACA. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, xxvii, 972 p. European Commentaries on Private International Law ; \$v 5. ISBN 38-665-3142-7.

- MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualiz. vyd. ve znění zákona č. 294/2013 Sb. Praha: Leges, 2014, 864 s. Glosátor. ISBN 978-808-7576-809.
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, xxx, 304 s. Academia iuris. ISBN 978-807-4005-046.
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, xxxii, 409 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-4000-348.
- PAUKNEROVÁ, Monika, Květoslav RŮŽIČKA. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze Právnícká fakulta, 2014. ISBN 9788087146941.
- RAUSCHER, Thomas a Bettina HEIDERHOFF. *Europäisches Zivilprozessrecht: Kommentar*. München: Sellier, European Law Publishers, 2004, xviii, 1075 s. ISBN 39-358-0808-9.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda a Vladimír TÝČ. *Evropský justiční prostor v civilních otázkách*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 401 p. ISBN 80-210-3054-2.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Vladimír TÝČ a Rostislav ZÁLESKÝ. *Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého v justiční praxi*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997, 197 s. Edice učebnic Právnícké fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 166. ISBN 80-210-1570-5.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Vladimír TÝČ a Monika NOVOTNÁ. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1998, 346 s. Spisy Právnícké fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 206. ISBN 80-210-1867-4.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Jiří VALDHANS, Klára DRLIČKOVÁ a Tereza KYSELOVSKÁ. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 445 s. ISBN 978-807-4780-165.
- SCHLOSSER, Peter F. *EU-Zivilprozessrecht: EuGVVO, EuEheVO, AVAG, HZÜ, EuZVO, HBÜ, EuBVO*. 2., erw. Aufl. München: Verlag C.H. Beck, 2003, xxiv, 672 s. ISBN 34-064-9670-9.
- SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xx, 412 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-74004889.

SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xx, 304 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-807-4003-134.

TOMÁŠEK, Michal a Monika PAUKNEROVÁ. *Nové jevy v právu na počátku 21. století: IV. Proměny soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2009, v. <1-4>. ISBN 97880246168724.

TÝČ, Vladimír. *Mezinárodní, české a unijní právo mezinárodních smluv*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 171 s. Edice učebnic Právnické fakulty MU. ISBN 978-80-210-6155-2.

VALDHANS, Jiří, Klára DRLIČKOVÁ a Tereza KYSELOVSKÁ. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 445 s. ISBN 978-807-4780-165.

VAŠKE, Viktor. *Uznání a výkon cizích rozhodnutí v České republice*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, xiv, 477 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-1796-145.

WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-807-2018-420.

Články:

BOHŮNOVÁ, Petra a Zdeněk KAPITÁN. Systém uznání a výkon cizích rozhodnutí. *Právní fórum: český právnícký měsíčník*. Praha: ASPI Publishing, 2005, roč. 2, č. 2, s. 228.

BRODEC, Jan. Uznání zahraničního rozhodnutí o zahájení konkurzního řízení v rámci EU a některé s tím spojené otázky dle českého právního řádu. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2006, roč. 12, č. 2006, 437 - 445.

MRÁZEK, Josef. Insolvenční právo EU a právní úprava v ČR. *Právní rádce*. Praha: Economia a.s., 2004, roč. 2004, č. 12, I - XIII.

PAUKNEROVÁ, Monika. Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU - vybrané otázky. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2006, roč. 12, č. 2006, 333 - 338.

PAUKNEROVÁ, Monika. Evropské mezinárodní civilní procesní právo (Brusel I, Brusel IIa) a mezinárodní civilní procesní právo České republiky - vybrané otázky.

Právní fórum: český právnícký měsíčník. Praha: ASPI Publishing, 2005, roč. 2, č. 2, s. 45-53.

PAUKNEROVÁ, Monika. Evropské mezinárodní civilní procesní právo (Brusel I, Brusel IIa) a mezinárodní civilní procesní právo České republiky - vybrané otázky. *Právní fórum: český právnícký měsíčník*. Praha: ASPI Publishing, 2005, roč. 2, č. 2, 45 - 53.

PAUKNEROVÁ, Monika. Evropské mezinárodní právo soukromé a procesní - aktuální otázky. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2006, roč. 12, č. 2006, 1 - 6.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Evropský justiční prostor v civilních věcech. *Právní fórum: český právnícký měsíčník*. Praha: ASPI Publishing, 2005, roč. 2, č. 2, 41 - 45.

Kvalifikační práce

BRODEC, Jan. Uznání a výkon soudních rozhodnutí v rámci Evropské unie (dle nařízení č. 44/2001 a č. 1346/2000). Praha, 2005. 144 s. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta.

Internetové zdroje:

<http://curia.europa.eu/>

<http://eur-lex.europa.eu/>

<http://europarl.europa.eu/>

Databáze:

Internetová databáze právních dokumentů dostupná registrovaným uživatelům na <http://beck-online.cz>

Systém ASPI v rozsahu studentské licence

Judikatura českých soudů

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. ledna 2008, vydané pod sp. zn. 29 Odo 164/2006. Soudní judikatura. 2008, roč. 2008, č. 6

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR vydané dne 27. srpna 1987, sp. zn. Cpjf 27/86. Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek vydaná v Praze Nejvyšším soudem Československé socialistické republiky. Praha: Orac, 1987, roč. 1987, č. 26

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky vydané dne 26. února 2014 a vedené pod sp. zn. 30 Cdo 4432/2011. In: Nejvyšší soud České republiky [Soudní informační systém]: [cit. 22. 4. 2014]. Dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

Prameny EU:

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 16. ledna 2014, věc C - 328/12: *Ralph Schmid, jednající jako správce podstaty v rámci úpadkového řízení vztahujícího se na majetek Aletty Zimmermann, proti Lilly Hertel*. In: CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie [cit. 30. 5. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 26. září 2013, věc C - 157/12: *Salzgitter Mannesmann Handel GmbH vs. SC Laminorul SA*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie [cit. 15. 3. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. listopadu 2012, věc C - 116/11: *Bank Handlowy w Warszawie SA, PPHU „ADAX“/Ryszard Adamiak vs. Christianapol sp. z o.o.* CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 22. 4. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 21. června 2012, věc C - 514/10: *Wolf Naturprodukte GmbH vs. SEWAR spol. s r. o.* CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 15. 3. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 15. listopadu 2012, věc C - 456/11: *Gothaer Allgemeine Versicherung AG a další vs. Samskip GmbH*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 4. 4. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 5. července 2012, věc C - 527/10: *ERSTE Bank Hungary Nyrt vs. Magyar Állam, BCL Trading GmbH, ERSTE Befektetési Zrt*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 2014-05-30]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 6. září 2012, věc C - 619/10: *Trade Agency Ltd vs. Seramico Investments Ltd* CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 13. října 2011, věc C - 139/10: *Prism Investments BV vs. Jaap Anne van der Meer, jednající jako insolvenční správce společnosti Arilco Holland BV*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. května 2010, věc C - 111/09: *Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group vs. Michael Bilas* CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 1. 4. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011, věc C - 396/09: *Interedil Srl, v likvidaci vs. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 30. 5. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 28. dubna 2009, věc C - 420/07: *Meletis Apostolides vs. David Charles Orams a Linda Elizabeth Orams.* CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 18. 4. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006, věc C - 341/03.: *Eurofood IFSC Ltd*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 18. 4. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 14. prosince 2006, věc C - 283/05: *ASML Netherlands BV vs. Semiconductor Industry Services GmbH (SEMIS)* CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 16. 4. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 6. června 2002, věc C - 80/00: *Italian Leather SpA vs. WECO Polstermöbel GmbH & Co*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 10. 4. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 11. května 2000, věc C - 38/98: *Régie nationale des usines Renault SA vs. Maxicar SpA a Orazio Formento* CURIA [Právní informační

system]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 22. 4. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 28. března 2000, věc C - 7/98: *Dieter Krombach vs. André Bamberski*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 30. 3. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 27. února 1997, věc C - 220/95: *Antonius Van den Boogaard vs. Paula Laumen*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 22. 4. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 10. října 1996, věc C - 78/95: *Bernardus Hendrikman a Maria Feyen vs. Magenta Druck & Verlag GmbH*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 18. 4. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 13. července 1995, věc C - 474/93: *Hengst Import BV vs. Anna Maria Campese*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 18. 4. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. června 1994, věc C - 414/92: *Solo Kleinmotoren GmbH vs. Emilio Boch*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 4. 4. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 21. dubna 1993, věc C - 172/91: *Volker Sonntag vs. Hans Waidmann, Elisabeth Waidmann, Stefan Waidmann*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 21. 3. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 6. června 1986, věc 145/86: *Horst Ludwig Martin Hoffmann vs. Adelheid Krieg*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 15. 3. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 15. července 1982, věc C - 228/81: *Pendy Plastic Products BV vs. Pluspunkt Handelsgesellschaft mbH*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 18. 4. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 16. června 1981, věc C - 166/80: *Peter Klomps vs. Karl Michael*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 18. 4. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. listopadu 1976, věc 42/76.: *Jozef de Wolf vs. Harry Cox B.V.*. CURIA [Právní informační systém]: Soudní dvůr Evropské unie. [cit. 18. 4. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce Nařízení Brusel I a jiné procesní předpisy evropského mezinárodního práva soukromého (se zaměřením na pojem uznání) se věnuje rozboru problematiky tzv. „páté svobody“ – volnému pohybu rozhodnutí v rámci Evropské unie.

Cílem této práce je provedení rozboru procesních předpisů evropského mezinárodního práva soukromého pomocí deskriptivně-analytické metody z hlediska jejich přístupu k pojmu uznání. Práce se zejména soustředí na nově přijaté nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012, ze dne 12. prosince 2012, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (v textu též Nařízení Brusel I bis) a na nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. května 2000, o úpadkovém řízení (v textu též Nařízení o úpadkovém řízení), a podrobně se v případě obou nařízení věnuje rozboru aplikace zásady automatického uznávání, procedurálních požadavků na uznání, důvodů pro odepření uznání a jiných problémů specifických pro danou úpravu.

Úvodní kapitola zařazuje práci do kontextu evropského práva a krátce se věnuje výkladu hlavního pojmu této práce, pojmu uznání. Vyzdvižen je rozdíl mezi pojetím uznání ve smyslu Nařízení Brusel I bis a Nařízením o úpadkovém řízení.

Druhá kapitola této práce se stručně věnuje procesním předpisům vydaným na půdě Evropské unie, které v sobě mají v určité formě proces uznání zakotven.

Třetí a čtvrtá kapitola této práce vymezují pojem uznání z hlediska dvou základních předpisů, o kterých tato práce pojednává – z hlediska nově přijatého Nařízení Brusel I bis na jedné straně a Nařízením o úpadkovém řízení na druhé straně. Základem rozboru provedeného v těchto kapitolách je působnost uvedených předpisů, přístup k propůjčování účinků, přiblížení konkrétních účinků, které se s uznáním pojí, a představení jednotlivých překážek uznání. Pozornost je v této souvislosti věnována též výkladovým stanoviskům vyplývajícím z rozhodovací praxe Soudního dvora EU (s důrazem na ta nejaktuálnější) a doprovodným legislativním dokumentům k předmětným nařízením.

Abstract

The Diploma thesis „Regulation Brussels I and other procedural legislation of European private international law (with regards to the concept of recognition)” focuses on the analysis of the so-called „fifth freedom“ – the free circulation of judgments within the EU.

The aim of the thesis is to analyze the procedural legislation of European private international law concerning their approach to the concept of recognition using the descriptive-analytical method. The thesis is mainly focused on the newly adopted Regulation of European Parliament and of the Council (EU) No 1215/2012 of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (herein also referred to as the Brussels I bis Regulation) and to the Council Regulation (EC) No 1346/2000 of 29 May 2000 on Insolvency Proceedings (herein also referred to as the Regulation on Insolvency Proceedings). In detail, for both deals with analysis of application of the principle of automatic recognition, procedural requirements for recognition, reasons for refuse of recognition and other issues specified by the concrete regulation.

The introductory chapter puts the topic of the thesis into the context of the European law and briefly deals with the interpretation of the term recognition – the main issue of this thesis. The difference between the concept of recognition in accordance with the Brussels I Regulation and the Regulation on Insolvency proceedings is to be explained in this part of the thesis.

The second chapter briefly introduces the procedural legislation of the EU that includes recognition in some kind.

The third and the fourth chapters define the concept of recognition with respect to the two basic regulations that are subject to the thesis – the newly adopted Brussels I bis Regulation as first, and the Regulation on Insolvency proceedings as second. The basis of the analysis carried out in these chapters contains the jurisdiction of the given regulations, the concept of effects, the description of specific effects of the recognition and an introduction of recognition refusal reasons. Attention is also paid to the interpretative opinions resulting from the judicial practice of the Court of Justice of the EU (with emphasis to the most recent rulings) and also to legislative documents accompanying the regulations in question.

Název diplomové práce v anglickém jazyce

Název diplomové práce v anglickém jazyce zní *Brussels I Regulation and other procedural laws of European private international law (with focus on the concept of recognition)*.

Klíčová slova / Key words

Nařízení Brusel I	The Brussels I Regulation
Nařízení o úpadku	Regulation on Insolvency Proceedings
Uznání	Recognition